

TRÉFASSZAVÚ MAGYAROK

Vidám népmesék mindnyájunk kedvére

Összeválogatta és bevezetéssel
ellátta

ORTUTAY GYULA

Pohárnok Zoltán fametszeteivel

EZ A KÖNYV 1942 MÁJUSÁBAN KÉSZÜLT
A PFSTI LLOYD TÁRSULAT KÖNYV-
NYOMDÁJÁBAN, BUDAPESTEN. FELELŐS
VEZETŐ IFJ. KERTÉSZ ÁRPÁD IGAZGATÓ
FELELŐS KIADÓ*: SZÁLAI SÁNDOR
A MŰNEK 50 KÜLÖNLEGESEN FINOM,
BORDÁZOTT PAPIRON KÉSZÜLT, SZÁ-
MOZOTT AMATŐRPÉLDÁNYÁT A SZERZŐ
KÉZJEGYÉVEL LÁTTA EL.

Bevezető

A mese, különböző: irodalmi, népi és primitív műformákban, szinte elválaszthatatlan, örök kísérője az emberiségnek. Tán a legősibb s legszelídebb vigasztalója. Azok a kutatók, tudósok, akik a különböző primitív népeknél keresték s összegyűjtötték a meséket s akik az európai népek mesekincsét összeírták, mind erre a megállapításra jutottak. Az emberiség mesélőkedve kiapadhatatlan: a mese világába emeli életének vágyait, mi/idazt, ami a nehéz életet megenyhítheti. Ha a mesén az ember örök elbeszélő vágyának kifejeződését értjük, akkor a világirodalom nagy alkotásai, regények, elbeszélések is mind idetartoznának. Ez pedig nagyon is kitágítaná a mese körét. Ha igaz is, hogy végső fokon minden elbeszélés, minden regény: mese, vagyis kitálat történet, azért ezeket mégsem tekintjük meséknek a szóhasználat értelmében. Az emberiség bonyolultabb alkotásai ezek. Kötetünkben nem ilyen meséket találunk.

Mesén elsősorban a népnek alkotásait értjük: akár primitív afrikai, ausztráliai törzsek meséit, törzsi történeteit, akár az európai nemzetek parasztságának tréfás és tündéries meséit. Tehát nem egyes kiemelkedő tehetségek írásait, hiszen ezeknek a meséknek a szerzőit nem ismerjük, névtelenül tűntek el s ráadásul nem is az írás, a nyomtatott betű őrizte meg a meséket, hanem a sok százados szájhagyomány: az öregek mesemondó-

sából tanulta meg a fiatal a történetet, s adta tovább maga is az elmondás eleven, élő formájában. (Ha tudjuk, különben, hogy az irodalmi mese-formának is jelentős szerepe volt a népmese „műfajának” európai alakulástörténetében!) Csak későn, nagyon későn ébredt rá az emberiség, hogy ezek az írásban le nem rögzített mesék milyen szépek és értékesek s ekkor láttak hozzá tudósok, gyűjtők a mesék lejegyzéséhez. így menekült meg a pusztulástól a népmese, a magyar népmese is. így hát annak, aki a meséket olvassa, sohasem szabad megfeledkeznie arról, hogy ezeket a tréfás és tündéries meséket az egyszerű népi mesemondók nem írásból tanulták s maguk sem írták le: a mesét mindig az élőbeszéd keltette életre, s úgy kell olvasnunk a meséket, hogy az elmondójára is mindig hálával gondoljunk. Akkor értjük meg igazán a mese lelkét, ha elgondoljuk, hogy egy öreg, fáradt pásztor, csősz, egy ráncosarcú öreg parasztasszony meséli nekünk késő őszi estén, télen. Körülötte jókedvű hallgatók, akik közbeszólnak, nevetnek a történeten s a mesélővel együtt izgatottan figyelik a hős sorsát: vájjon levágja-e a sárkányok fejét s elbánik-e ravasz tréfával az ördögökkel? Mert a mese ilyen eleven életet élt: mesemondó és a hallgatói egyképen szerették, számukra a mese nemcsak az irodalmat jelentette, hanem a magosabb élet varázsát is. Sorsuk e hallgató parasztoznak olyan volt, mint a kiskanászé: nehéz, keserves és új meg új küzdelmekkel teli. Ha a maguk élete nem is változott, annál szívesebben hallgatták a meséket, mert legalább a mesebeli kiskanász elnyerte a királyleány kezét és a fele országot. Ha meséket olvasunk, mindig gondoljunk rájuk, a keményen dolgozó és nehezen élő népre, ki megőrizte nekünk a mesék gazdag világát.

Ebben a kötetben a magyar népmesék közül válogattam össze jópárat. Tréfás népmeséket. Úgy igyekeztem, hogy országunk minden tája benne legyen ebben a kis kötetben. Székely-

föld is, Erdély más tájai is, megszólal a felvidéki palóc, a nyíri táj, az Alföld, Dunántúl, Tiszántúl: az egész magyarság. A tréfás mesék természetesen a magyar nép mesélőkedvének, mesélő tehetségének csak egyik oldalát mutatják. (Bár összeválogatásunk egy-két tündéries jellegű mesét is tartalmaz.) Ugyanilyen szép gyűjteményt állíthatnánk össze a tündérmesékből is. Ezek a tréfás mesék a magyar nép jókedvét, hetyke vígságát és csöndes humorát ismertetik meg, s megismertethetik a különböző magyar tájakat is. Ezért úgy gondoltam helyénvalónak, hogy a mesékem nem változtatok semmit: meghagyom abban a formában, ahogy a gyűjtő annakidején lejegyezte. Így aztán az olvasó nemcsak a különböző magyar tájak szellemét, jókedvét ismeri meg, hanem megismeri a magyar tájszólásokat is, a különböző magyar tájnyelveket is. (Egyedül a fonetikus jelzéseket s a múlt századi helyesírás sajátosságait hagytam el — érthető okokból. Erről különben a Jegyzetek-ben is beszámolok még.) Ez a változatosság azért is jó, mert az olvasó így észrevétlen megismerkedik a változatokban bővelkedő, végül mégis csak annyira egységes Magyarországgal. Hiszen a legnagyobb tanulság számunkra az lehet e mesék révén, hogy a változatok ellenére is egységes szellem, ugyanaz az arc tekint ránk, amit úgy ismerünk: Magyarország. Az a világosság és tisztaság s az a jókedv, az a bátor és derűs helytállás a legnehezebb viszonyok között is, amit mi valamennyien a magyar jellem, a magyar természet leglényegesebb vonásának, legdrágább kincsének ismerünk. Ezek a mesék ezt a bátor és derűs szellemet sugározzák s már csak ezért is fontos, hogy jól megértsük meséink lelkét és tanuljunk belőlük.

Aki nemcsak a magyar népmeséket ismeri, észre fogja venni, hogy egy-egy mesénknek Európában, sőt Európán kívül másutt is vannak rokonai. Egnémelyik mesénk pár ezer éve kíséri az

emberiséget és a legkülönbözőbb népeknél is föllelhető. Ezeknek a tréfás meséinknek is megtalálhatjuk rokonait a messze múltban is, megtalálhatjuk rokonait a legkülönbözőbb népeknél is. De ez nem jelenti azt, mintha a magyar népmesék nem lennének eredeti alkotások. Inkább büszkeséggel tölthet el bennünket, hogy mi is őrizői voltunk és vagyunk az emberiség e közös, ősi örökségének, az elbeszélés ősformáinak. Így lesznek rokonaink és barátaink a legtávolibb népek is, s így érthetik meg egymást idegen s haragvó országok: ugyanazokon a tréfákon nevetnek, mint mi.

De ha a meseörzésben rokonai is vagyunk a többi népnek, azért a magyar népmese mégis más, mint az övéké, a hasonlóságok ellenére is. Mert minden nemzet, a magyar is, hozzáad a közös örökséghez a maga tapasztalataiból, a maga tehetsége szerint formálja, gazdagítja a közös hagyományt. Ezért ne gondoljunk most már arra, hogy a magyar népmese csak az ősi, egyforma mesealakoknak újramondása: a magyar mesemondót a magyar szellem irányítja, amelyről beszéltem is már. A közös hagyományt a magyarság újrafogalmazta, átalakította a maga gondolkozása., szerint s ezért éppen olyan drága és hiteles tanúja magyarságunknak, mint a magyar élet bármi más értékes emléke.

Másra is megtaníthatnak még ezek a tréfás mesék. Aki végigolvassa ezt a gyűjteményt, megfigyelheti, hogy a népi mesemondás mennyi mindenféle formát magára vesz. Találhatni itt egyszerű, naiv elbeszélést, rövidke tréfát, anekdotikus történetet, szinte a legmodernebb groteszk elbeszélésekre emlékeztető furrfangos, „hazug” históriát. Találhatunk párbeszédeseleven évődést, lassan folydogáló elbeszélést. Szinte olyan a népmese, mint az átváltozó bűvész: percekben belül más és más ruhát ölt magára, a hang ugyanaz, de mindegyre új meg új köntöst láthatunk.

Valóban minden műfaj megszólalhat a népmese hangján, az elbeszélés, novella, az anekdota, a rövid, csattanós tréfa, a hosszabb, regényes kaland, sőt még a dramatikus forma is. Így hát ezért is jó mesterünk lehet a népmese: megtanít az emberi szellem sokféle kifejezési lehetőségére, sokféle kifejezési formáját megismerteti velünk. A maga egyszerűbb, bonyolultság nélküli nyelvén úgy szól hozzánk, hogy az egész emberiség hangját, sok ezer esztendőös bölcsességét, tapasztalatát megtanulhatjuk belőle. Ezért volt aztán az igazi mese mindig is jó barátja, mestere az egész emberiségnek, fiatalnak, öregnek egyaránt.

Így olvassuk ezeket a tréfás meséket. Érezzük meg a tréfákban is, hogy elmúlt századok, különböző népek vidám bölcsesége rejlik bennük s elsősorban is vidám magyar bölcsesség. Így lesz jó tanítónk: jókedvű s bölcs.

Végezetül néhány sort még a könyv születéséről is. Németh Lászlónak jelent meg egy igen megszívlelendő, komoly tanulmánya, vagy egy esztendeje már, a magyar népmese-kiadás, a magyar meseirodalom kérdéseiről. Ez a tanulmány igen elgondolkoztatott. Valóban, a németeknek, angoloknak s más népeknek is mindennapi olvasmánya a nemzet mesekincse, sőt a németeknél valósággal a nemzeti romantika fegyverei közé tartozott, s tartozik ma is. Szebbnél-szebb kiadások, ismert mesék új gyűjteményekben: a fiatalok s öregek legkedvesebb ajándékai, érzik, hogy saját nemzetükhöz kerülnek közelebb e mesék révén és — az egész emberiséghez. Németh László joggal rójja föl, hogy az utóbbi évtizedekben alig egy-két kezdeményezésre hivatkozhatik a magyarság, Benedek Elek apó híres gyűjteményei óta alig egy-két újabb, a nagyközönségünknek is való népmese-könyv került forgalomba. (A szakközönségnek való gyűjteményekről persze itt nincs szó!) Ez a szemrehányás mindenben indokolt s ez a szemrehányás biztatott en-

nek a gyűjteménynek az összeállítására. A különböző gyűjtemények, melyekből összeválogattam, híven iparkodtak visszaadni népünk elbeszélő, mesemondó tehetségét, a gyűjtők között a magyar szellem olyan jelesei vannak, mint Gyulai Pál, Kriza János, Arany László, Kálmány Lajos. Az összeválogatott meséket nemcsak a fiatalságnak, hanem minden érdeklődő magyarnak is egyként szántam. Ezek a mesék megvigasztalhatják s felderíthetik a felnőtteket is. Ez alkalommal elsősorban reájuk gondoltam. Forgassák hát szeretettel.

Ortutay Gyula

A rest macska

Egy legén megvett feleségül egy dologtalan gazdag leánt; még pedig azt fogadta, hogy soha sem veri meg.

Az éjfasszon soha sem dógozott, hanem csak járt házról házra zuvatolni¹ s egyéb hitván dogot követni. Nem es verte meg az ura eccer es; hanem egy reggel, mikor dologra ment, a macskához így szóllott: Azt poroncsolom neked, te macska, hogy míg én oda leszek, te mindent dógozz, a mit kell, a házat szépen kitakarítsd, délre ételt készíts, s meg egy orsó fonalat es fonny; mett ha nem, mikor hazajövök, úgy megverlek, hogy megemlegeted!

A macska a túszejen² szunyókálva végig hallgatta a beszédet. De az asszony azt gondolta magába, hogy; ez az én emberem megbolondult! s azt monda: Kjed, uram, miét poroncsol o Janókat annak a macskának, hisz az azokhoz nem tud? — Tud, nem tud, nekem mindegy, feleség! — azt monda az ember, — nekem nincs más, kinek poroncsójjak; de ha ő mind azt meg nem teszi, meglásd, úgy megverem, hogy sokétt fel nem kéne venni!

Aval elment dógára. Az asszon pedig biztatni kezdte a macskát: Dógozz macska, mett ma megver uram! De a macska nem dógozott. Elment az asszon több házhoz, s mikor haza ment, a macska akkor es szunyókált, s a tűz es kialutt. Esment

¹ pletykálni.

² tűzhely.

monta: Szítsd fel a tüzet, s dógozz macska, mett ma megverődöl. De a macska nem dógozott.

Haza jó a gazda, széjjel néz, s hát minden rosszul van. Elérántsa a macskát, felkőti a felesége hátára, s addig veri, míg a felesége imátkozni kezd: Ne üsse többet azt a macskát, met a nem hibás, a nem tud azokhoz a dogokhoz! — Fogadod-é hát, hogy hejette mindent véghez vissz? kérdi az ura. Véghez viszek még csak többet es, mind a mennyit kjed neki poroncsolt, csak ne üsse többet szegént! felelé az asszon.

Az éfjasszonka haza futott az annyához, elpanaszolta a dogot, s azt monta: Felfogadom, hogy a macska hejett minden dogot eligazítottok, csak ne verje a hátamon ojan halálra. Hezza szállott az apja es: Ha felfogadtad, tedd es meg; mett ha nem, a macska hónap es megverődik! S evvel haza kütte az urához.

Másnap reggel es megporoncsolta a gazda a macskának, mit tegyen; de semmit sem tett meg most es. Azétt hát esmént megverte a felesége hátán. — Az éf jasszon akkor es haza futott panaszra, de az apja úgy visszakergette, hogy a lába sem érte a fődet.

Harmadik reggel es elmonta a gazda a macskának a harmadik poroncsolatot; de a macska nem tutta végig halgatni, úgy meg vót ijedve; nem es dógozott akkor es semmit. Hanem most mindent eligazított hejette az éfjasszon; most nem felejtette el, hogy mit fogadott vót: tüzet tett, vizet hozott, ételt készített,, sepregetett, s mindent tett, a mit kellett; mett sajnálta lelkiből azt a szegén macskát, hogy a mikor az ura veri, az ő hátába a körmit kényyába mind belé aggassa, — s osztán még a kétrétű ostornak es a vége a macskán túl az ő hátát es megjárkájja minden ütessel. Mikor az ura haza jött, hát minden jól van! s mondogatta: Ne fejj macska, most nem bántlak! Az asszony öröm-

mel terítette meg az asztalt, az ennivalót kicsinálta, elétette, s jól laktak jó kedvel.

Azután mindennap úgy vót; a macska többször nem verődött meg, s az éfjasszonyból ojan gazdasszon lett, hogy ugyan hejbe!

A rossz fonóleányból lett királyné

Egy közönséges asszonnak egy leánya, a ki egyebet csak dógozott, hanem fonni nem szerette. Ezétt az anyja sokat cir-molta; s eccer annyira es ment, hogy gúzsajjal kergetni es kezte. A hogy az út mellett futnak, egy kirájfíú ott ment el hintóba.

A lean szép vót; a kirájfíúnak szemibe akatt, s megkérdez-tette az anyját, hogy miétt kergeti?

Az anyja azt monta: Hogy ne kergetném, mikor minden fonni valómot nagyhamar megfonta, s most még a kert fedelit es meg akarja fonni, hogy egyebet nem kap!

A kirájfíu azt felelte: Haggya el kjed asszonyom, ne üsse, hanem aggyá ide, hadd vigyem el magammal; adok én neki fonnivalót, mett anyámnak elég van, ott a fonásba kedve tel-hetik!

Az asszon örömet odaatta a leányát; gondolta, hogy a mit otthon restellett, idegen hejt szégyelletbe es megszokja, s még csakugyan lehet belőlle jó fonó.

Elvitte a kirájfíu a leánt haza, s betette egy nagy maga-ziumba, a mejik teli vót kenderrel; azt monta neki: ha ojan jó fonó léssz, hogy egy hónapra mind megfonod, feleségemnek veszlek!

A leán hogy a temhetetlen sok kendert megnézte, a gút jed-tibe szinte megütte, mett az elég lett vóna egy egész falu leá-nyának es egész télre. Nem es csinált egyebet, hanem leült egy herré, s ott csak búsult. Így tót el az üdő három hétig. Az alatt

a ki neki enni vitt, mindegyiket megkérdezte: mi újság van? Mindegyik mondott neki hol egyet, hol mást.

A harmadik hét végével egy éjjel mikor erőssen búsulna, ecer csak eleibe lép egy félsinges ember másfélsinges szakállával, s azt mongya: métt búsulsz te jó fonó szép leán?

A leán azt mongya rea: Éppen az a baj, hogy nem vagyok jó fonó, s még es meghitték hogy jó fonó vagyok; s ide es azétt zárattak bé.

Egyet se búsujj! mongya az ember, — segíték én a dogon; én ezt a sok fonót mind megfonom a jövő héten, ha te es felfogadod, hogy eljössz velem, ha a nevemet ki nem találod, a míg a fonást elvégzem.

Jó lessz biz a! mongya a leán; úgy el es menyek! Gondolta, hogy így es csak oda menyen ki a dolog, hogy a fonástól megszabadul.

A terpe ember elment aval dógára.

A negyedik héten egy ojan inas vitt enni a leánnak, a ki a kirájfíuval vadászni járt; ott elmaratt vót, s későn jött haza. Ettől es azt kérdi a leán: mi újság van? Az inas elbeszéli, hogy ő az este mijén későn jött haza, s az erdőn egy setét árokba látott egy félsinges emberkét másfélsinges szakállával, aki egyik ágról a másikra szökdösött, fonalat matóllált, s mind azt dúdolgatta:

*Az én nevem Tánci Vargaluska,
Feleségem lessz jó fonó Zsuska.*

Tutta a leán, mit matóllál az az ember; de az inasnak azt monta: Te csak képzeltél a setétbe! — De azonba megjött a kedve, mett tutta, hogy a fonnivaló megfonódik, tutta azt es, hogy őt az a kicsid emberke el nem viszi, mett mán tuggya a nevit es. Mikor hát este az ember a fonalnak harmad részit meg-

fonva eléhozta, s tolle azt kérdezte: no hát tudod-é a nevemet? a leán rea fogta, hogy: tám e lessz! tám a lessz! de az igazi nevit a világett es meg nem említette vóna, nehogy a fonás félbeszakagyon.

Másik este sem monta meg a nevit, mikor a fonót az emberke haza vitte.

Harmadik este, mikor a fonal mind készen vót, azt es a kisded emberke haza vitte; de vitte magával a háromkerekű tajigát es, hogy azon a leánt elvigye. De akkor a leán sem tréfált a beszéddel, hanem azt monta: Én úgy gondolom, hogy tégedet Tánci Var galuskának hínak! Erre a kicsid emberke, mintha az orrát megütötték vóna, úgy oda lett.

Mikor az egy hónap ki vót telve, utánna nézetett a kirájfíu, hogy a leán a fonással készen van-e? s megvitték a hírt, hogy kész a fonal. A kiráj elcsudálkozott, hogy miféle dolog lehet, annyit fonní ojan hirtelen? Elment, maga es megnézte, sok véllé lévő urakkal s uri asszonyokkal; s erőssen elbámultak azon a temhetetlen sok szép fonalon; nem győzék dicsérni a leánt, s érdemesnek ítélték rea, hogy kirájné legyen az országba.

Másnapra kelve megülték a lakadalmat, s a leánból kirájné lett.

A nagy lakadalmi ebéd után jöttek a szegények, s azoknak a kiráj alamizsnát osztogatott. Leginkább szemibe akatt a kirájnak három félszeg kódus: egyik vót egy vén asszon, a kinek szeme pillája úgy lefittyent, hogy az egész ábrázattját eltakarta; másik vót egy pittyett ajakú vén asszon, a kinek az ajaka szinte a térgyit verte; a harmadik vót egy lapos fenekű vén asszon, a kinek ojan lapos vót az ülete, mint egy kerek lapittó. Ezeket béhíttá, s elbeszélte velük, hogy lettek ojan félszegek?

Az első azt monta: Én éfjú koromban ojan fonó vótam, hogy az egész vidékbe sem vót párom; addig fontam, hogy úgy

belejöttem, hogy éjjel es mind fonnom kellett; a sok éjjészés mián a szemem pillája leszakatt, s a daktorok sem tutták herré gyavítottani.

A második azt monta: Életembe addig s addig fontam, addig rágtam a sok szöszpököt, hogy az ajakam úgy kilágyult, hogy a térgyemig lepittyett.

A harmadik azt monta: Addig ültem egy hejbe a gúzsaj alatt, míg a fenekem olyan lapos lett, mind egy lapító.

Ezeknek a beszéggyre azon ijett meg a kiráj, hogy az ő felesége es ojan erőss fonó, s megporonosolta feleséginek, hogy többet egyet se fonnyon.

Ennek a dolognak a híre elment mindenfelé a világon. Minden kiráji udvarba s minden városba a fejérnépek megjettek, hogy úgy járnak, mind azok a félszegek; azért hát az orsót, guzsajat, matóllát mind összetörték, s a tűzre tették.

Mondjad hát: széna!

Egyszer volt, hol nem volt egy ember. Csak ide nem messze Gyalakután. Volt ennek az embernek annyi leánya, akár a rosta lika, de az egészre sem kellett annyit ügyelődni, mint a legkisebbre. Furfangosabb volt az adta leánya még az ördögnél is. Annyit sem hajtott apja szavára, anyja szavára, mint egy mákszem. Verték, ütötték: nem használt.

A leány egyszer fogja magát, s elszökik. Meg sem állott Nagy-Galambfalváig. Hogy oda megy, beáll szolgálatba. Jó dolga volt, serény volt, megszereti egy legény s elveszi. Élnek egy darabig békességben. Azt mondja egyszer a menyecske az urának:

— Hallá-e! menjünk el apámuramékhoz. Lássuk meg: élnek-e, halnak-e.

Ők bizony neki cihelődnek, felkészülnek, szekér elé fognak két tehéntinót s elindulnak Gyalakuta felé. Mikor mendegélnének Szent-Györgyön keresztül, meglát az asszony egy boglya szalmát az udvari csűrkertben. Mondja az urának:

— Né, hallá-e! mekkora szénaboglya van ahajt!

Mondja az ura:

— Nem széna az, hanem szalmaboglya, feleség.

— A' nem, hallá-e! mert a széna!

— A szalma! — mondja az ura.

Ahajt úgy összevesznek, hogy a menyecske haját is tépte nagy bosszúságában. Szidta az urát, hogy miért nem mondja ő

is hogy széna! De az ura mindig csak azt erősítette, hogy: szalma; Erre a menyecske felkapja az eceteskorsót, s úgy a tinók közé teremti, hogy mind miszlikbe megy, a tehéntinókák megijednek, megfutamodnak, keresztül-kasul az úton, mindent összerontanak.

Eleget mondta az ura, hogy ne bolondoskodjék, de a menyecske mind csak azt kívánta, hogy az ura mondja azt, hogy: széna. De csak mondta biz a, hogy: szalma. Erre még jobban neki durálta magát a menyecske, az inget is kivette nyakából, sirt, duzzogott. Az ura csak csillapította, mondta neki:

— Feleségi közel vagyunk Gyalakutához, ott minden ember ismer, hagyj fel a bolondsággal.

— Mondjad hát, hogy: széna.

— A bizon szalma!

Megérkeznek az apjáékhoz. A menyecske összekörmölve, borzasan, megtépázva, leszáll a szekérből. Egyenesen bemegy a házba, de nem szól senkinek egy szót se. Eleget kérdi az anyja, hogy: mi lelte? mi baja? lefeküdt az ágyba s hallgatott, mint a néma. Eleget mondta az ura:

— Kelj fel feleség, mert szégyen a dolgod. Ne tedd magad.

— Mondjad hát: széna.

— A bizon csak szalma!

Este lesz. Jőnek-mennek a látogatók, az atyafiak. Egy sem maradt el a menyecske zelletségiből,² mindegyik sajnálkozik a betegségin. Hívják vacsorára, nem megy. Ágyat vetnek másuvá,, hogy feküdjék oda. Egyet sem szól, még nem is mozdul.

— No e bizon meghalt!

Elmennek a pap után. Addig az ura pustogja neki:

¹ apró darabokra.

² rokonságából.

— Állj talpra, mert mindjárt megmondom, hogy csak te-szed magad.

— Mondjad hát, hogy: széna.

— A bizon csak szalma!

Eljő a pap, ádászkozik, imádkozik s avval elmegy. Megvir-rad, nézegetik, hogy él-e vagy meghalt? Hát se nem szól, se nem szuszog: a szemét is behunyta. Gondolja magában, hogy majd ráijeszt az urára. Az ura pedig csak pustogja neki:

— Ne bolondozz feleség! mindjárt nyújtó padra tesznek, harangoznak, rútul lesz a dolgod.

— Mondjad hát: széna.

— A bizon szalma!

Elnyújtóztassák, sirassák, kivált mikor megkondíssák a ha-rangot. Eljő a temetés ideje, koporsóba teszik, gyűlöt húznak, mindenfelől bomlik a tenger nép, lezárják a koporsót, a pap préd-ikál. Mikor elvégezné a prédikációt, ismét pustogja a szegény ember:

— Feleség! Vége életednek, mindjárt visznek a temetőbe, szólj, ébredj!

— Mondjad hát: széna.

— A bizon csak szalma!

Megindítsák ki a temetőbe, leteszik a sírhoz, hogy eresszék le kötéllel. Oda súrlódik, az ember s ismét csak pustogja:

— Feleség! add ki magad, mindjárt betakarnak, soha míg a világ ki nem jösz innét.

— Mondjad hát: széna!

— A bizon szalma!

Leeresztik a koporsót; minden ember egy gajat vet rá előbb s avval szépen betakarják.

No! a nép elmegyen. A menyecske most veszi magát észre, hogy milyen bolondul cselekedett, Azt mondja magába:

— Bár az ördög vitt volna el engem!

Erre a szóra hallja, hogy ássa valaki a sírját. Megörül, hogy az ura gondolkozott meg, bizonyosan az ássa. De hát a bizon nem úgy van: az ördög ásta. Szépen felnyitotta a koporsót, s azt monda a menyecskének:

— No, ha engemet kívántál, jere velem, ülj fel a nyakamba. Felül biz a menyecske, még pedig jó hekkesen¹ s kikerekednek a föld szinére.

— No most szállj le! — mondja az ördög.

— E-en!?...

Még feljebb ült s amúgy sarkantyúzta, hogy vigye haza.

— Szállj le hé! — kiáltott az ördög.

— E-en! — felelt a menyecske.

Megijed az ördög, hogy már mi az isten haragját csináljon vele. Fut egyik hegyről a másra, sebes vágatva. Amint fut, találkozik egy vöröscsákós huszárral. Istenkedik neki, hogy szabadítsa meg a menyecskétől, mert gazdag emberré teszi. A huszár előbb rendjin szépen fogja, de mikor látta, hogy nem használ a szép szó, kirántsa a kardját.

— Szállj le kujon teremtette, mert mindjárt megöllek a kardommal. A menyecske sem veszi tréfára a dolgot s leszökik az ördög nyakáról.

— No te huszár, — monda az ördög, — jóért jóval fizetek. Én most elmegyek a király udvarába, belebújok a királynéba; te jere oda s csak annyit mond: indulj komám! De addig ki ne hajts engem belőle, míg a király neked nem ígéri a leányát s hóta után egész királyságát. Azután egy más királynéba bújok, abból is hajts ki egy jó summa pénzért, de osztég mikor a harmadikba bújok, onnét ki ne hajts, hiába ne is próbálj.

¹ hetykén.

Elmegyen az ördög, s belébúvik a királynéba. Egyszeribe mindenféle kurszust bocsát a király az ő birodalmába, hogy mennyi doktor mind elé gyűljön. Mind elé gyűlnék, de egy sem tud a királynén segíteni. Megérkezik a huszár is, bejelenteti magát, bemegy. Hát a királynét körülvette a zelletsége, sírtak, piszögtek, pöcsörögtek, hogy kifogynak belőle. Elé áll a huszár, megfogja a királyné pulzusát, gondolkodik, keresztet vet a királyné homlokára, s azt mondja: indulj komám!

Egyszeribe az ördög kibújik, de hogy szómat össze ne keverjem, addig a huszár nem fogott semmibe, míg a király meg nem ígérte, hogy neki adja a leányát, s hóta után egész királyságát.

Elment most az ördög s belebujt egy más királynéba, öszszehívják amennyi doktor az országban csak volt, de egy sem tudott segíteni rajta. Azonközbe híre megy a huszárnak s elhívják azt. A bizon ki is ugratá egy jó summa pénzért.

Elmegy az ördög a harmadikba. Belehelyezkedik egész lelke nyugodalmára, nem félt, hogy a huszár ismét kizaklatja.

A harmadik király is-meghallja a huszár hírét, utána is küldött, ígért-te»gersok^,énzt, csak^
gét. Kiált is egyet a huszár: *indulj komám!* De biz az ördög egyet se mozdult. Űgy hallgatott, mint a süket disznó a rozsba!

— Indulj komám!

Az ördög nem mozdul. Harmadszor is neki káromkodja magát:

— Fikkom teremtette! indulj, mert érkezik a székely menyecske!

Egyéb se kellett a szegény ördögnek. Úgy kipattant a királynéból, mint a pereszlen,¹ s úgy elvetette magát, hogy még e mái szent napig is mind fut. Holnap legyen a kietek vendége.

¹ az orsó karikája.

Krisztus és a fősvény asszony

Krisztus urunk a földön jártában-keltében befordult egy fősvény asszonyhoz is, szegény ember képében, s kért tőle egy kevés kenyeret.

— Adnék biz én jó szívvel — monda a fősvény asszony, — de most egy befaló falás sincs. Jöjjön kijed holnap, akkor sütök.

Másnap félre is tett egy szikra vakarék tésztaát a szegény ember részire, de mikor bevetette a sütőbe, a vakarékból akkora kenyér lett, mint egy talyigakerék. A többi kenyér még szógája se' lehetett volna ennek.

— No hiszen, — gondolta magában a fősvény asszony, — ebbe ugyan nem vágod a fogadat, szegény ember! S mikor már mesről látta jőni, elbűjt a tekenyő alá s meghagyta leánykájának, hogy mikor a szegény ember bejő a házba, mondja, hogy nincs itthon.

— Jaj, édes bátyám uram! nincs itthon édesanyám, — futott elejébe a leányka a szegény embernek.

Hordja hát, míg e világ, hátán ami most rajta van, — szólott a Krisztus.

A fősvény asszony abb' a minutába' tekenyős békává változott.

Ilók és Mihók

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon volt egy özvegy asszony s egy Mihók nevű boldogtalan fia. Egyszer azt mondja Mihók az anyjának: Édes anyókám, házasodhatnám.

— Kit vennél el, édes Mihókom?

— Ilókot, édes anyókám.

— Eredj fiam, kéresem.

Mihók elmegy az Ilókék házához s egy tüt kap ajándékba. Jövet megunta a kezében tartani s amint egy szénásszekeret ér, beszúrja a szénába. Megérkezik a szénásszeker s Mihók váltig keresi a lehányt szénában a tüt, de nem lelte meg s elment haza az anyjához.

— Hol voltál, édes Mihókom?

— Hóknál édes anyókám.

— Mit vittél neki?

— Nem vittem semmit, adtak.

— Mit adtak?

— Egy tüt.

— Hadd lássam.

— Egy szekér szénába szúrtam, nem lelem sehol benne.

— Jaj fiam, nem jól töttél; a csákódba kellett volna szúrni.

— Másszor úgy teszek.

Megint azt mondja az anyjának: Édes anyókám, házasodhatnám.

— Kit vennél el fiam?

— Ilókot, édes anyókám.

— Eredj fiam, kéresd meg.

Mihók elmegy leány-nézni s kap ajándékba egy ekevasat. Hazamenet beléteszi a csákójába; de nem akart megállani, hol jobbra, hol balra húzta le a csákót, a fejét is összeverte. Utoljára megrestelte Mihók s elhajtotta a sárba. Haza megy üres kézzel.

— Hol voltál fiam?

— Hóknál, édes anyókám.

— Mit vittél neki?

— Nem vittem, adtak.

— Mit adtak?

— Egy ekevasat.

— Hadd lássam.

— A csákómba szúrtam, de nem akart megállani s elhajtottam.

— Jaj fiam, nem jól töttél, a válladra kellett volna vetned s úgy hoznod haza.

— Másszor úgy teszek.

Megint elkezdi Mihók: Édes anyókám, házasodhatnám.

— Kit vennél el, fiam?

— Ilókot, édes anyókám.

— Eredj fiam, kéresd meg.

Elmegy Mihók a leányos házhoz, kap ajándékba egy kis kutyát. Hazamenet a vállára veti s úgy viszi haza. A kis kutyának sehogy sem tetszett az a hely, minél jobban nyomta oda, annál jobban vickádozott, utoljára mardosni kezdte a vállát. Mihóknak fáj s eldobta.

— Hol voltál fiam?

— Hóknál édes anyókám.

— Mit vittél neki?

— Nem vittem, adtak.

— Mit adtak?

— Egy kis kutyát.

— Hadd lássam.

— A vállamra vettem, de marta s eleresztettem.

— Jaj fiam, nem jól töttél. Egy madzagra kellett volna kötnéd, magad után húznod s szólítgatnod: Kucó, kucó!

— Másszor úgy teszek.-----

— Édes anyókám, házasodhatnám.

— Kit vennél el, fiam?

— Ilókot, édes anyókám.

— Eredj fiam, kéresd meg.

Elmegy Mihók Ilókékhöz és kap ajándékba egy félszalonnát. Jó erős madzagot köt reá, maga után voncolva ballag hazafelé és minduntalan szólítgatja: Kucó, kucó. A kutyák nem kéretek sokáig magukat, az egész faluból reá gyűltek a szalonnára s amíg Mihók hazaért, mind megették, csak az álla csontját hagyták meg, amelyikre a madzag volt kötve.

— Hol voltál fiam?

— Hóknál, édes anyókám.

— Mit vittél neki?

— Nem vittem, adtak egy nagy darab szalonnát, ezt ni!

— Hisz e csak az álla csontja.

— Madzagra kötöttem, magam után húztam, talán megették a kutyák.

— Jaj fiam, nem jól töttél; a hátadra kellett volna vened, haza hoznod s a házba felakasztanod a füstre.

— Másszor úgy teszek.-----

— Édes anyókám, házasodhatnám.

— Kit vennél el fiam?

— Dókát, édes anyókám.

— Eredj fiam, kérsd meg.

Mihók ismét maga ment a leányos házhoz és kapott egy borjút. Kötelet hurkolt a nyakára, hátára vette s akármennyit feszengett, kapálódott és rugdosta, hazavitte nagynehezen. Ott-hon felvoncolta a hiúba¹ s felakasztotta a kakasülőre.

— Hol voltál, fiam?

— Hóknál, édes anyókám.

— Mít vittél neki?

— Nem vittem, adtak egy borjút.

— Hol van, nem látom.

— Haza hoztam a hátamon, s felakasztottam a füstre.

— Jaj édes fiam, nem jól töttél. Gyengén kellett volna körül tekeríteni a nyakát egy kötéllel, szépen haza vezetni, a pajtába a jászol eleibe kötni s szénát vetni eleibe.-----

— Édes anyókám, házasodhatnám.

— Kit vennél el, fiam?

— Ilókot, édes anyókám.

— Eredj fiam, kérsd meg.

Mihók elmegy és odaadják neki a leányt. Mihók egy kötelet vet Ilók nyakába; vezeti hazafelé, szólítgatja: „ne bocikám, ne! ne!” Haza érve beköti a pajtába, szénát vet eleibe, aztán bérete-szeli az ajtót s bemegy a házba.

— Hol voltál, fiam?

— Hóknál, édes anyókám.

— Mít vittél neki?

— Nem vittem, adtak.

— Mít adtak?

— Ilókot, hihihí.

— Hát hol van?

— Bekötöttem a pajtába.

¹ padlásra.

— Jaj fiam, nem jól töttél. Eredj hamar, cirógasd meg, vess szép szemeket rája s hozd be a házba.

Mihók el is ment mindjárt, a háznál valamennyi aprómarhának kivájta a szemét, a pajtába ment, megcirókálta Ilókot s reáhányta a szemeket. Ilók szegény azt gondolta, hogy Mihók csúfolódik vele, megsokalta a tréfát s elszaladt haza.

Az alatt a násznép összegyűlt a lakodalomra, elment a vőlegénnyel a menyasszony után, megengesztelte s elvitte haza Mihókékhoz. Megesvén a vendégeskedés, felvitték Mihókot és Ilókot a pajta hijjára s lefektették a szénába. Ilóknak nem volt kedvére ez a nyoszolya, azon járt az esze, hogy elillanhasson s valami szín alatt lekérezett egy kis időre. Mihók nem hitt neki, s egy hosszú sinort kötött a nagy lábujjára, úgy bocsátotta le. Ilók pedig, mihelyt künn volt az udvaron, leoldta a sinort, egy kecskelábra kötötte s maga elillant haza. Mihók csak várta, várta; kiabált utána, s hogy nem jött, rángatni kezdte a sinort.

A kecske a rángatásra mekegett s Mihók anyja a lármára kinézvén, felment a pajta hijjára, hogy lássa mi baj?

— Hol van Ilók, fiam'?

— Oda le, megkecskésedett, édes anyókám.

— Hogy kecskésedett volna?

— Sinort kötöttem a lábára, s most húzom fel, de nem felel, csak mekeg.

Az anyja, a sinort tapogatva, megkapja a kecskét s észreveszi, hány hét a világ. Megint felkölti a vendégeket, elmennek a menyasszony után, kibékítik nagy bajjal s még egyszer elviszik a vőlegényhez. Egybekelnek s máig is élnek, ha meg nem holtak.

Mátyás király aranyszőrű báránya

Ement a burkus király Mátyás királyhoz. Mint pajtások köszöntötték egymást. Mondja a burkus király, hogy:

— Úgy hallottam, hogy egy aranyszőrű báránya van?

— Igaz — azt mondja — nekem van a juhaim közt egy aranyszőrű bárányom, és oan csobánom¹ van, hogy sosem hazudott.

A burkus király azt mondta:

— Én megmutatom, hogy hazud.

De — azt mondja Mátyás király — a nem hazud, oan nincs!

— De én megmutatom, hogy hazud, mert én megcsalom, hogy muszáj, hogy hazudjon.

Azt mondja Mátyás király, hogy:

— Én es fogadok akármibe, hogy nem hazud. Fele országomat odaadom.

Azt mondja a burkus király:

— Én es odaadom fele országomat, ha nem hazud.

Jó, mán kezettfognak, aval jóccokát mond a burkus király és elmenen onnat más szállására. Ott felöltözött a burkus király ilyen parasztgúnyába né, és elment ki a tanyára. Köszönti a csobánt. Fogadja a csobán.

— Isten hozta, király uram!

— Honnét üsmersz te engemet, hogy én király vagyok?

Azt mondja a csobán:

¹ juhász.

— Üsmerem én a szován, hogy maga király.
Azt mondja a burkus király:

— Adok én neked sok pénzt, és hat lovat és hintót, add nekem az aranyszőrű bárányt.

— Jaj, — azt mondja — a világerért se adnám, mert felakasztatna Mátyás király.

Sok pénzt ígért neki, nem, egyként se egyezett belé. Haza menyen nagy búsan a szállására, és ott búsul, és ott volt a leánya es. Azt mondja:

— Ne búsuljon, mert élmények én egy csomó színarannyal és megcsalom én.

Vitt egy ládácska színaranyat és egy üveg bort jó mézesen, hogy a csobánt megcsalja. De azt mondja a csobán, hogy neki nem szükös a pénz, Mátyás király felakasztatja, ha kérdi, hogy hova lett az aranyszőrű bárány. Addig mondott a leány, addig incselkedett, hogy megitták a bort, de a leálynak kellett elébb innia belölle, hogy lássa, nem tett-é valami étöt beléje. Oan kedve kerekedett aztán a csobánnak, hogy azt mondja: odaadja, ha hagyja, hogy velle háljon, de pénz néki nem kell, mert pénz neki elég van.

Sokat nem szokotállódott¹ a leány, hagyta, hogy velle háljon. No azután azt mondja a leány a csobánnak, hogy:

— Nyúzd meg a bárányt és a húst edd meg, mert nékem a húsa nem kell, csak a bőre.

Hazavitte nagy örömmel az apjának az aranyszőrű báránynak a bőrét. No örvendett az apja es, hogy a leánya meg tudta csalni a csobánt.

De reggel lett, és búsul a csobán, hogy mit mondjon ő most Mátyás királynak, hogy az aranyszőrű bárány elveszett. Jött haza a csobán, hogy a királynak mondja meg, ha mit tud

¹ fontolgat, meghányja-veti.

hazudni. Útközben beszúrta botját egy fereglikba (egérlyukba), és a kalapját reá tette. Elhátrált tőle, még neki ment, köszöntötte király uramnak. Mondta a király:

— Mi újság a tanyán? — Mán a kalapja.

Mondta újra a csobán:

— Ott bizen nincs más, az aranyszörű bárány elveszett, a farkas megette.

Mikor azt kimondta, megejedett.

— Hazudsz, mert akkor a többit es megette volna!

Aval kivette a botját és hazament esmég a kerály felé. Esmég talált egy fereglikat, és esmég beletette a pálcáját, rea a kalapját és köszöntötte király uramnak:

— Mi hír van a tanyán?

— Nincs egyéb, csak az aranyszörű bárány bedöglött a kútba.

— Hazudsz — azt mondja a király — mert a többi es bedöglött volna.

Esment kivette a pálcát és ment hazafelé. Harmadszor es talált egy fereglikat, belétette a pálcáját, rea a kalapját és köszöntötte király uramnak.

— Mi ujsán a tanyán?

— Ellopták az aranyszörű bárányt.

— Te, hazudsz — mondta a király —, mert a többit es ellopták volna.

Kivette a kalapját és tovább indult Mátyás király palotájába és ott a burkus király es a leányával az asztalnál ülnek. No osztag bemenen es köszönti a két királyt és a leányt es. De mán a bört odavitte volt Mátyás királynak a burkus király és most várták, hogy hazud-é, mert ha hazudott volna, Mátyás király elvesztette volna a fele királyságát. Kérdi Mátyás király:

— Mi újság a tanyán?

— Nincs semmi egyéb, mint az aranyszőrű bárányt egy szép fekete báránnyal felcseréltem.

De volt-é Mátyás királynak öröme! De azt mondja:

— Hát hozd bé a bárányt.

De azt mondja a csobán:

— Ott középhelyt ül a két király közt.

— Bráva — mondta Mátyás király a csobánnak — hogy nem hazudtál, má most néked adom a burkus királynak a fél országát, amit tölle elnyertem.

— No — mondja a burkus király, — én es odaadom a leányom, úgy es megkóstolták egymást.

És úgy lett a csobánból burkus király

A kis kakas kitúrta a sövényt

Egyszer elment egy kis kakas a sövény alá kapargálni. Addig addig kapargatott, míg a sövény ki nem dőlt. Rászáll egy szarka a kidőlt sövényre, s azt kérdezi tőle:

— Ugyan sövény, mi lelt téged? még tegnap milyen szépen állottál itt.

— Jaj szarka koma, feleli a sövény, kijött a kis kakas alattam kapargálni; én kidőltem bánatomban.

— No akkor én meg kitépem a szép farkam, feleli a szarka, s csakugyan ki is tépte a szép farkát. Azután rászállott egy diófára. Csodálkozott a diófa, hogy olyan kusza a szarka, megkérdezi tőle:

— Mi lelt téged szarka koma? még tegnap oly szép farkad volt, ma meg egészen kusza vagy!

— Jaj édes komám, feleli a szarka: kiment reggel a kis kakas sövény alá kapargálni, sövény kidőlt bánatában, én meg szép farkam kitéptem.

— Akkor én is lenyeselem a szép gallyamat, feleli a diófa, s csakugyan le is nyeste a szép gallyát.

Délfelé a nagy forróságban oda megy egy őz a diófa alá pihenni. Látja hogy a diófa egészen kopasz, megkérdezi tőle:

— Mi lelt téged, szép diófa? még tegnap oly szép gallyad volt, ma meg egészen kopasz vagy!

— Jaj kedves kis őzem, felel a diófa: Kiment reggel a kis kakas sövény alá kapargálni, sövény kidőlt bánatában, szarka szép farkát kitépte, én lenyestem gallyam, ágam.

— Én pedig megölöm a két szép fiamat, felelt az őzike, s meg is ölte mind a kettőt. — Búsult, búsult aztán az őzike, egyszer megszomjazott, elment a kútra vizet inni. Csodálkozott a kút, hogy magában jön az őzike, mert máskor a két szép kisfiát is elhozta. Megkérdi hát tőle:

— Hogy van az, hogy ma csak egyedül jössz, őz koma? hol hagyta a két szép kisfiadat?

— Jaj kút koma, felelt az őz: Kiment reggel a kis kakas sövény alá kapargálni, sövény kidőlt bánatában, szarka szép farkát kitepte, fa lenyeste ágát, gallyát, én pedig megöltem a két kisfiamat.

— Úgy én is vérré változtatom a tiszta vizemet! felelte a kút; és úgy is lett. — Mikor Sára, a szolgáló, egy dézsával a kútra ment, hogy vizet hozzon, látja, hogy az egész kút véres. — Kérdezi a kutat:

— Ugyan kedves kutam, hogy van az, hogy ma tiszta víz helyett vér van benned?

— Jaj, Sára néném, feleli a kút: Kiment reggel a kis kakas; sövény alá kapargálni; sövény kidőlt bánatában, szarka szép farkát kitepte, fa lenyeste ágát, gallyát, őz megölte két kisfiát, bennem meg a víz vérré vált.

— Én meg szélyel verem fejemen a dézsát. Szélyel is verte, úgy ment dagadt fejjel, az asszonyához. Mindjárt kérdezte az asszonya:

— Mi lelt téged Sára lányom?

— Jaj, édes nénémasszony, feleli Sára: Kiment reggel a kis kakas sövény alá kapargálni; sövény kidőlt bánatában, szarka szép farkát kitepte, fa lenyeste ágát, gallyát, őz megölte két kisfiát, kútban a víz mind vérré vált; én meg szélyelvettem fejemen a dézsát.

— Én pedig falra kenem a kovászomat! Éppen akkor akarta

a kovászt dagasztani, de mégis a falra kente. Látja az ura, amint haza jön este, hogy a kovász mind a falra van kenve, kérdi a feleségétől:

— Hát te megbolondultál, kedves feleségem, hogy a falra kented azt a sok szép kovászt?

— Jaj, kedves férjem uram: Kiment reggel a kis kakas sövény alá kapargálni, sövény kidőlt bánatában, szarka szép farkát kitepte, fa lenyeste ágát, gallyát, őz megölte két kis fiát, kútban a víz mind vérré vált, Sára lányom szélyelverte a fején a dézsát; én meg mind a falra kentem a kovászt.

— Úgy, én meg leberetválom a szép szakállam. És csakugyan le is beretvált.

Nemsokára hazajött a legény fiuk is. Látja, hogy az apja úgy le van koppasztva, mint a leforrázott csirke. Megkérdezi tőle:

— Mi lelte kendet édes apámuram?

— Édes fiam, nagy baj történt: Kiment reggel a kis kakas sövény alá kapargálni, sövény kidőlt bánatában, szarka szép farkát kitepte, fa lenyeste ágát, gallyát, őz megölte két kis fiát, kútban a víz mind vérré vált, Sára lányom szélyelverte a fején a dézsát, édesanyád falra kente a kovászát, én pedig leberetváltam szép szakállam.

— Jól van! mondja a legény, én meg levágom a négy ökrünk lábát! — Avval fogta a fejszét, kiment az istállóba, s mindjárt elvágta az egyik ökör első lábát. Már a másodikat is akarta vágni, de egy katona épen arra ment, az kiáltott rá:

— Elment az eszed, te legény, mit csinálsz avval az ökörrrel?

— Jaj, édes katona uram: Kiment reggel a kis kakas sövény alá kapargálni; sövény kidőlt bánatában, szarka szép farkát kitepte; fa lenyeste ágát, gallyát; őz megölte két kis fiát; kútban a víz mind vérré vált; Sára néném szélyelverte a fején a dézsát;

anyámasszony falra kente a kovászát; édesapám mind lenyeste szép szakállát; én pedig levágom a négy ökrünk lábát!

— Le ám az eszed világát! kiáltott a katona, s úgy megkardlapozta a legényt, hogy alig bírt bemenni a házba. A katona pedig elhajtotta a négy ökröt vásárra, eladta; mint kiszolgált katona megházasodott, az árából nagy lakodalmat csaptak, most is élnek, ha meg nem haltak.

Hogy tudnak a cigányok számolni?

Egyszer tíz cigány elindult vadászni. Este felé haza készültek, hát elhatározták, hogy elébb megszámoľják, vájjon megvannak-i minnyájan. Na hát kilencen leültek a földre, a tizedik meg elibök állt, oszt elkezdte űket számoľni, de akárhányszor is számoľt, mindig csak kilenc jött ki, mert hát maga-magát sose számoľta. Na azt gondolták, hogy valaméket biztossan meglűttík; mit fog most annak a felesége mondani! Vígre mégis csak felcepekednek, oszt nagy sipánkodással útnak indulnak.

Egyszer az eggyik meglát egy juhászt. Odamennek hozzá, oszt elmondják néki, mijök feslett. A juhász mindgyá látta, hogy mind a tíz megvan, de meg akarta űket tréfálni, azír aszondta nékik, hogy hagy számoľja meg ű is űket, mer hát több szem többet lát.

A cigányok beléeggyeztek, hát a juhász békűdte űket a birkaólba, oszt aszondta nékik, hogy eggyenkint bújjanak ki a jukón, ahun a birkákat szokta kieriszteni, amikor fejni szokott. Hát bementek, a juhász meg odaállott a juk elé. Kibűjik az első, hát a juhász aszondja, hogy: eggy! oszt jót sózott rá a botjával. A másíkra kettőt, a harmadíkra hármát, a tizedíkre tízet ütött. A cigányok ordítottak, de a vígin még se bánták, mer hát megvótak mind a tizen.

Az időjárás

A papot mindég ingerelte a kösségbeli nép, hogy könyörögjön esőér. De a pap mindég húzta, mindég halászgatta, mer tulta a népnek a dógát, hogy nem egyet csinál mind, hanem egyik máma, másik hónap. De mán utojjára élesen rátorzsalakottak, rákiabáltak, hogy: „Imátkozunk, könyörögjünk az «sőér! Ha nem akar, tisztelendő úr, nem kell papunknak se! Legfeljebb bezárjuk előtte a templonyt, ha nem tóti be a kívánságunkat.”

Na, ezer a pap prédikációba kiatta: „Várjatok meg, még kimengyek.” Megállott a nép. Várja. Addig is zúgolódott odakinn a nép: „Na, lássátok, most is mit akar vélünk tenni! Nem-hogy könyörögtünk vóna az esőjér!” Nagyon izgatott vót erre a nép, nagyon dühös vót. Persze nem mind, mer akinek nem vót szükséges az eső, a csak hallgatta emezeknek a dühösségét. őszszefordultak csendesesen beszélgetni: „Ó, be jóteszi az a pap, be kedvünkre tuggyuk a dogunkat csinálni!” Akinek meg az eső kéne, azok meg harcolnak, morognak, míg a pap ki nem jött.

Na, mikor láttják, jön kifele a pap, akkor mindenkinek elállott a szava. Gondolkoznak: mit is fog most magyarázni? „Na, haj játok! Áj játok egy tömegbe erre az ódáira. Én meg állok erre az üres hejre. Eggyenkint lépkeggyetek hozzám. Nehogy egymást toszongassátok, csak szép csendességgel gyertek hozzám.”

Mikor hozzámegy az első: „Neked kéne az eső?” „Hát nem

bánnám még ha nem vóna két nap.” „Na, te ájj errül, jobbrul.” Megy a másik: „Nahát neked kéne az eső?” „Nem bánnám, még ha nem vón három-négy nap.” „Ájj ide jobbrul.” Ott a másik: „Neked kéne az eső?” „Kéne bizony, nem bánnám, ha esne is.” „Na, te ájj errül balrul.” Ott a másik: „Hát neked kéne az eső?” „Nem bánnám, ha nem vón még két-három nap.” Ott a másik: „Neked kéne az eső?” „Kellett vón, ha mán ezelőtt két héttel esett vóna is.” „Na, ájj ide balrul.” Ott a másik: „Neked kéne az eső?” „Nem bánnám, — azt mongya, — ha még nem vóna vagy két nap.” Ott a másik: „Neked kéne az eső?” „Kellett vóna mán ezelőtt két héttel is.” „Neked kéne az eső?” „Nem bánnám, ha még nem vóna legalább egy hétig.” „Ájj ide jobbrul. Na neked kéne az eső?” „Kéne bizony, csak adna a jó Isten.” „Ájj ide balrul.” Megy a másik: „Neked kéne az eső?” „Nekem? nem bánnám, még ha nem vóna egy hétig is.” „Ájj jobbra.”

Mán keztek egymást szóval vagdalni a pap háta megett. „Mér nem kell nektek az eső?” „Mér kell nektek az eső?” A tömögbül is kiabáltak: „Hász mán kéccerannyi, akinek nem kell az eső, mint akinek kell!” Szórul-szóra, összevesztek. Nem várták, hogy a pap felolvassa üköt, mejiknek kell az eső, már akkor összevesztek. Annyira vagdalták egymást a szóval, hogy mán a pofot is osztogatták. Még osztán utójára összezőrdült az egész.

A pap csak annyit érkezett mondani, hogy: „Bízzuk Istenre, maj tuggya az, ha kell!” Arra a szóra még a pap is kapott egy jó hátbavágást, hogy kéntelen vót szaladni. Itt oszt meglett a nagy veszekedés a templony előtt.

Így mengyen, lássa, a nép sora, így jáccik a nép sora.

Mátyás király és az okos leány

Mátyás kiráj jött-ment az országba, hon kocsival, hon gyalog, addig még nőtelen vót. Ment egy kösségen keresztül, hát a piacon ott állott egy csapat ember, a bíró is köztök vót. Kerékvágásba meg egy kű vót, a kocsi nagyot döccent.

Szól a kocsisnak: „Itt ájj meg csak!” Megállott a kocsis. Odakiált a népnek: „Mék köztök a bíró? Itt a bíró?” Kilépett oszt a bíró, odament. Mongya neki: „Hallod, azt hagyom néked, mire visszajövök, ez a kű meg legyen nyúzva. Úgy gondolkozz, hogy halál lesz a fejedem, ha meg nem nyúzod! Ekkor meg ekkor vissza fogok jönni. Megértetted?” „Igenis, meg!” Elment.

Megy a bíró nagy szomorún. Nem is monta a többi emberek közt. Gondolkozott a bíró ezen nagyon, hazament nagy szomorán. Kínájják ütöt, hogy egyék. Bánattyában nem nagyon kell neki. Felszámolta a napokat, mikorára monta, hogy „Visszatérek!” Elgondolkozott rajta. „Ez rövid üdö az életemhe, mer azt én úgyse tudom megnyúzni, azt a követ.” Nagy bánatba esett a bíró. Nem kell neki semmise.

Hiába kérdezi a felesége meg a jánya: „Mi lelte, édesapám? Maga betegnek nem beteg, de valamin nagyon töri a fejét.” De az üdö is mán közel van. „Héj, jányom, azon nem segíhet semmi, csak a jó Isten, ami az én fejembe forog.” „Mégis, mongya meg, édesapám, vagy errül, vagy arrul, vagy én, vagy más, hátha segítünk rajta.” De csak nem akarta mondani, mer szégyelte is, restelte is, ijen feladatot, hogy a követ meg kell nyúz-

ni! „Hát hogy lehessék az meg, hiába bíró vagyok, ezt nem tudom kieszelni!”

De a jánya csak nem hagyott békit, még ki nem faggatta belőle. Kibeszélte osztán jányának, feleségének, mi van neki feladatba adva. „Ő — feleli a jánya, — hát édesapámnak ez a gongya?” „Az bizony, jányom!” „Eggy cseppet se töröggyön rajta. Ne törje a fejét semmit. Majd megfelelek én édesapám! Mikor monta, hogy visszatér?” „Ekkor meg ekkor.” „Na, ne busujjon semmit.”

Valami kicsit oszt juházott,¹ de nagyon kéccséges vót előtte a jánya beszéde. Hát ű mit tud neki felelni? A kú se lesz megnyúzva!

Na de elérkezik az a nap, hogy visszatér. Felment a jány a piacra, mongya az apjának. „Édesapám, csak maraggyon itt-hon.” Ényelődött az apja magába, hogy mit is fog most a jánya neki felelni. Nem vót nyugta.

Majd eccer jön a kocsi, a kú akkor mán ki vót a kerékvágásba höngörítve. Vannak ott többen is csapatostul. Megáll a kü iránt. Ráveti a szemét. Elkiáltta magát: „Hon a bíró?” Kiugrik a jánya a többi közül: „Nincs itt a bíró.” „Hát, mit montam neki, hogy nyúzsa meg ezt a követ!” Feleli a jány rá: „Kérem, tessék vérit venni elébb. Hán hun látott ojat, megnyúzni, ha vérit nem veszik?” Hát úgy elment, mintha pofon vágták vóna.

Elment oszt haza: „Na, lássa, édesapám, mijén csekéjségbül került. Ügy megszégyelte magát, mikor szólottam hozzá!” „Ejnye, jányom, mán megájj, ebbül baj lesz!” „Hát amit ád az Isten, a lesz.”

A lett osztán, hogy gyakrabban megkereste a bírót, még ebédeltek is égyütt, mikor hogy. Nem is képzelte a bíró, csak

¹ megnyugodott.

mikor azt mongya: „Aggyá hozzám a jányát feleségül.” Akkor nézett nagyot a bíró. Két-három szóból meglett az egész.

Csakhamarosan el is vitte, megesküttek. Felhozta a bírónak beszédbe: „Sokat jöttém-mentem az országba, de így senki meg nem pirította az orcám, mint a bíró úr jánya! Hát ezer veszem el feleségemnek, ezt kerestem, hajhásztam az országba.”

Két bolondos

Vót egy szegény ember családostul. De nem vót semmije se a világon, csak egy rossz ködmöne. A szomszédjába lakott egy nagy gazda ember felesége. Az meg mindig szapult, mer sok ruhája vót. Azt mongya a szegény ember felesége: „Hé, csúffá tesz a szomszéd asszony, mert az minden héten szapul, én meg nem tudok mit.” Azt monta neki az ura: Szapult az a ködmönt, osz tericsd ki a ház háta megett a csipkefára.¹ Az asszony addig szapultgatta, hogy egyszer a rossz ködmön ráfagyott a csipkefára. Azt mongya az ember a feleségének: „Nahát, kiásom a csipkefát!” Mikor ásta, hát lelt egy fazék ezüst pézt. Azt mondta a feleségének: „Főzzél hé galuskát, leltem egy fazék túrót.” Megfőzte a galuskát, rátette a galuskára a túrót, de nem tutták megrágni. Ott meg az ablak előtt járt egy juhász a dohánygoró² fődbe juhhal. Az megismerte, hogy ezüstpéz, hát bement. „Nem tudnának anni valami vacsorát, valami maradékot, mer nekem nem hoztak?” „Tuggyunk, de csak egy kis túrója maratt, mer azt nem birtuk megrágni.” Azt mongya a juhász: „Kaparják ide a bundaajjba, majd megrágom én.” Az asszony még a fazékból is oda kaparta a juhásznak a túrót. Akkor azt monta a juhász: „Na majd reggel eljönnek, amék juhom a legszebb lesz, azt adom magoknak.” Elmentek reggel, kiválasztotta nekik a juhász a legszebb juhot. Vótak ott ojan mustra juhok, aki mind fekütt a

¹ csipkerózsa fája

² a dohány alsó szára.

fődn. Azt mongya az asszony: „Lám azt adná nekünk, ami a legrosszabb.” „Hát válasszék.” Az asszony a mustrából választott, mer annak a zsír fojik az orrából. Hazavitték a juhot, oszt megnyúzták és megsütötték. Odatették az asztalra és vettek mellé egy búzakenyeret, azt is odatették. Akkor azt monta a feleséginek: „Nem érdemejjük meg a búzakenyeret, meg a sült juhot, míg fát nem hozunk.” Mikor mentek, jött egy szabacsságos katona. Azt mongya az asszony: „Hova megy lelke?” „Megyek ide be a faluba.” „De be ne mennek minálunk, mer egy búzakenyér az asztalon van, meg egy sült juh. Itt lakunk a legszélső házban, oszt a küszöb alatt a kócs.” A katona bizony bement. Megette a juhúst, a búzakenyérnek is a bélit. Hazamentek, hát nem vót juhús, se búzakenyér. A légy rászállott a csontra, meg a búzakenyérhajra. Azt monta az ura: „Azt csak a légy ette meg. Mennyünk a bíróho, tegyík törvényt.” Akkor a bíró azt monta: „Mit tegyek én törvényt? Ahol egy et is meglát belőle, üsse agyon.” A szegény ember meglátott a bíró homlokán egy legyet, úgy rávágott, hogy a bíró rögtön meghótt.

A cigány meg a fia

Eccé a vándolló cigányok egy erdő szilyin ütöttik fé a sátorfájukat. Hát amint ott izegnek-mozognak, egyszer csak egy nyulat látnak szaladni. Asz mongya az apa a fiának:

— Ládd-é dade ast a nyulat, amelyik ott salad a?

— Látom, monygya a gyerek; fogjuk mög, jó les dílebidre.

— Nem essük ast meg, hanem evissük ő felsigihö, ost majd kapunk egy nyöstiny meg egy kanyi disnót. A nyöstiny kilencset fiadzik, annak a kilencs fia megin kilencset, ost egís nyáj, less. Ost anyád maj így kiabál neked: Hé dade gyere, mán mefőtt a gadluska.

Mig így beszítek, addig eszalatt a nyúl.

A cigány meg a szél

Ecce tanákozott a cigány a nyárra, telle, meg a széllé; de ezek közül csak a szélnek köszönt. Ászt monta neki a nyár:

— Mé nem köszönsz nekem is te cigány? Megá csak, ha elgyün az időm, olyan meleget csinállok, hogy megpukkacc bele.

A tél meg észta monta neki:

— Hát én meg, ha együn az én időm, olyan hideget csinállok, hogy meggebecc bele.

Ászt mongya a more erre a napnak: Nem bánom, ha akár hogy süccs is, csak a síi uram ott legyen. A télnek meg áaszt mongya: Nem bánom, ha akármilyen hideg less is, csak a síi uram ott ne legyen.

Az ördög és a kovács

Mikor Krisztus urunk Szent Péterrel a földön járt, volt egy kovács, annak volt felesége és gyermekei.

Egykor a vásárról hazajövő kovácsnak azt mondja a felesége:

— Éppen most volt itt egy fiatal és egy öreg koldus, de elküldtem őket.

A kovács megijedt s utánuk szaladt, fél kenyeret vitt magával s odaadta nekik. Ezek mondták a kovácsnak, hogy bármily kívánsága lesz három, teljesülni fog. A kovács oly széket, eperfát s tele zsákot arannyal kívánt, melyhez kívüle akárki hozzáér, odaragadjon s csak ő bírja feloldani. Megkapta.

Nemsokára jött a fekete ördög s monda:

— Te nem kívántál magadnak örök üdvösséget, azért parancsolom, jer' velem!

A kovács felelé:

— Barátom, jer', ülj le eme székre!

Az ördög leült, odaragadt

Későbben monda a kovács:

— Ha nem vársz még egy évig, örökre itt ragadsz!

Az ördögnek mit volt tennie, beleegyezett. Egy év múlva jött az ördög:

— Elmúlt az egy év, jer' velem!

Azt mondja a kovács:

— Hozz előbb ama fáról eme kosárkába epret!

Az ördög felment a fára s mivel odaragadt, kénytelen volt két évet adni.

Mikor ismét eljött, azt monda a kovács:

— Hívd el társaidat, s aki e zsákból legtöbb aranyat kiszed, azé leszek.

Eljöttek a társai, mind a zsákhöz ragadt s a kovács őket üllővasán összezúzta, minek az lett a következménye, hogy halála után a pokolban senkit sem talált, aki beeresztette volna; elment tehát a mennyország kapujához.

Mikor Péter engedelmével benézhetett a mennyországba, bedobta üllővasát, kalapácsát s bőrkötőjét, ezután magát is beeresztették a mennyországba, hol most Szent Péternek és az apostoloknak a lovát: a szamarat patkolja.

Kire marad a kis ködmön

Vót eccer egy ember meg egy aszszon, vót azoknak égy lányuk, férhezatták. Mikor megvót a kézfogó, a vőlegint meghítták ebídre; azon a vasárnapon elmentek a templomba minnyájan. Az aszszon kigyütt a prédikácijóról, hozzáfogott a főzéshez. Ez alatt az idő alatt elgondolkozott, hogy ha most férhezagygya a lányát, ha lesz neki egy kis babája, (majd ha nyól) varnak neki kis ködmönt, felültetik a patkára: leesik a patkáról, meghal, kire marad a kis ködmön? Hazament a lánya is a templomból, láttya, hogy az anynya sírdogál, kérdezi az anynyát, hogy: „Mér sír ken, mér ri ken?” „Tudod, kis lányom a te sorod? ha most férhezallak,, lesz kis babád, varunk neki kis ködmönt, felültetytyük a patkára, leesik oszt meghal, kire marad a kis ködmön?” Akkor a lány is elkeszdett ríni: a nyakába borút az anynyának, ríttak nagyon, a tűz még kialutt. Hazament az ember, aszongya: „No, anynyuk! kiesz van-é az ebíd? éhes vagyok, de: mi lelt bennetöket, hogy úgy ríttok?” „Hogyne rínánk, ha most férhezagygyuk a lányunkat, lesz neki kis babája, varunk neki kis ködmönt, felültetytyük a patkára, leesik oszt meghal, kire marad a kis ködmön?” Akkor az ember is elkeszdett ríni, összeborútak. úgy ríttak. Mikor a vőlegín ebídre gyütt, látta, hogy rínnak, aszongya: „Mi lelte kentöket, mé rínnak kentök?” Aszongyák: „Hogyne rínnánk, mikor, ha most férhezagygyuk a lányunkat, lesz neki kis babája, varunk neki kis ködmönt, felültetytyük a patkára, leesik oszt meghal, kire marad a kis ködmön?” No, —

aszongya a vőlegén: „Addig el nem veszem a lányukat, még három ilyen bolondot nem tanálok, mint kenték.”

Elindult, tanát is egy embert, a mélék házat épített, de ablakot nem hagyott rajta, oszt zsákkal horta be a világosságot, kérdeszte a legín: „Mit csinál ken? bátya!” „Hát öcsém! házat építettem, mos hordom bele a világosságot zsákkal, de mán egy napja hordom, még se akar világos lenni.” A zsákot szétnyitotta, hogy menjen bele világosság, osztán bekötötte a zsák száját, vitte be a házba, kióttá a zsák száját, kieresztötte a világosságot. Aszongya a legín: „Nem úgy kel ászt csinálni, bátyya!” „Hát hogy? öcsém!” kérdezi az ember. Aszongya a legín: „Hát ablakot kel rajta vágni és beüvegelni.” Az ember köszönte a szíveséget, a legín tovább ment. Mént, mendegélt, megin tanát egy másik embert, a meg favillával hanta fel a díjót a pallásra, két nap óta hanta mán, kérdeszte a légín: „Mit csinál ken, bátya?” „Hát, öcsém, észta a díjót hányom fel a pallásra, két nap óta hányom, alig van három díjó a palláson.” Aszongya a legín: „Nem úgy kel áaszt csinálni, bátya!” „Hát hogy? öcsém!” kérdezi az ember. „Vegyen egy kosarat, aval merigesse — mongya a legín — oszt létrán horgya fel!” Az ember köszönte a szívességet, a legín továbbment. Ment, mendegélt, megin tanát egy bolondra, aki ökröt húzott fel a toromba, hogy egye meg a torom tetejüről, legejje le a füvet. Nagyon jó legelő vót; kinyútotta a nyelvit, áaszt gondolták, hogy a füvet akarja nyalintani, kijabálták: „Hérel a nyelvivel!” Kérdezi a legín: „Mit csinálnak aval az ökörrrel?” Aszongya az ember: „Nagyon jó legelő van a torom tetején, áaszt akarom, hogy kárba ne veszzen.” „Eresszík el kentek, nem úgy kell áaszt, hanem le kel kaszálni a füvet, úgy kel az ökörnek anni!” Nagyon köszönte az ember a szívességét. A legín hazament, oszt a lányos hászhon, elvette a lant: „No,

tanátam mán három ijen bolondot mint kentek, elveszem a lányukat.” A bolondok meghallották a hírit, mer hetedhét országra szóló vót, küttek ajándékokat, nagy lakodalmat csaptak.

Hogy lopta el a juhásztul két ember a szamarát

Mikor a juhász vezette a szamarát az úton, két embőr mönt rá szömkösz, oszt aszongya az egygyik: „Lopjuk el ettül a juhásztul a szamarát!” Aszongya a másik: „Hol lopod el, mikor vezeti?” „Hon ne lopnám el, mikor so se néz hátra!” „No! — aszongya — maj elopom én, te csak hajcsd el.” Itt oszt az egyik szép csöndessen odamönt, léhuszta a szamar fejrül a kötőféköt és az ű fejire húszta, a másik mög elhajtotta a szamarat.

Mikor mán annyira elhajtotta a társa a szamarat, hogy nem láccott, az embőr mögált és mögrántotta a juhász kézibe a kötőféköt; akkor a juhász hátratekint, akkor láttya, hogy nem szamar van a kötőfékön, hanem embőr, akkor kérdöszte tüle: „Hogy kerüté te ide: a kötőfékömbe?” Aszongya, hogy:

„*Hét esztendeje, mikó elátkozott engöm az anyám szamarának, mos letelt a hét esztendő, mos visszaváloztam embörnek!*” „No, hát ha letelt a hét esztendő, eregy! énnököm nem köllesz.” Itt oszt az embőr elmönt ara, a more a másik embőr hajtotta a szamarat.

A legközelebbi vásárba az egyik embőr, nem aki lopta, a másik, elhajtotta a szamarat, de a juhásznak is el köllött mönni, mer nem vót neki szamara. Mikor odamönt a vásárra, lati, hogy ott van az ű szamara, oda sompojog mellé, a fülibe sügi, hogy. „Mögén elátkozott mán az édosanyád?” A szamar mögrászta a fejít, aszongya a juhász: „Híjába rázod a fejed, nem vöslek mög többet, mer mögén elvesz a pézöm, a kit érted attam!”

A koma

Vót a világon esz szögény embör, annak vót egy legényfija, ojan tizenhárom éves löhetött, kimöntek szántani. Úgy möntek ki: hogy a nap nem gyünnek haza, maj oda lösznek két nap. De este, mikor kifoktak, aszongya a gyerök: „Édösapám! én elmék haza, mögnézöm édösanyám:nem-é betegödött mög máma?” „A, fi jam! sose mony, mer nem gyüsz ki hajnalra: mire be köl fogni!” mongya az édösapja. „De kigyüvök, édösapám! még hamarébb is” mongya a gyerök. „Hát eregy! de ha kin nem löszök két órára, kikapsz!” A gyerök öszszeszötte magát, mönt haza. Mikó hazaért, gondolta magába: hogy kösse ü be most magát az anynyáhon, mikó nem vári? A szín alatt vót a macska, csöngő vót a nyakába, kivötte a nyakábul a csöngőt és az üvébe akasztotta, négykézláb ált az ajtóba, elkeszdött nyávogni. Mán akkó a bíró koma ott szerelmösködött az anynyával a házba, aszongya a bíró koma: „Ereszd be a macskát, ne nyervogjon!” „Nem eresztöm be! — mongya az asszony — mer mögöszí az aszton a rétest.” „Nem öszí mög mind, hagy a még belüle!” Az asszony beeresztötte. A macska sütétben odamén az aszton, ráki a rétest a tarisnyába. Eccő mögén nyervog a macska kifelé, aszongya a bíró koma: „Eregy mán, ereszd ki, ne nyervogjon!” A gyerök kimönt, visszakötötte a macska nyakába a csöngőt, az ablakra mönt hallgatócni. Eccör aszongya az anynya: „Úgy-e, komám, hónap more szántanak? maj hónap viszök ebédöt!” Aszongya a koma: „Nem bírsz hozni, mer mink is ott szántunk a ko-

májéknál, a mi ökrünk is a két első ojan, mind a komájé, nem üsmered, mégis maj leteritytyük a két első fekete szűrrel!” Aval elhallgattak, a gyerök is mögindult, mén kifelé. Mikor a gyerök kiér, nem szól sömmit se, a rétest eltötte, aval lefekütt.

Másnap úgy tíz órakor, mikor kifognak ötetni, az apja nem hattá egészen kifogni, hogy maj csak ott annak nekik önni. Mikor öttek az ökrök, aszongya a gyerök: „Édösapám! én ezöket az ökröket leterítöm fekete szűrrel, mer nézze ken csak, nagyon kimelegöttek.” Aszongya az apja: „Bánom is én, iijam! akármít csinálsz.” A gyerök mingyá letakarta a két elsőökröt fekete szűrrel, az apja mög mingyá bontotta a kinyérés tarisznyát, hogy maj öszik. „Ne ögyön ken, édösapám! a-szonta édösanyám: hoz déré önni.” „A, — aszongya az apja — nem igaz a mit te beszélsz, hisz máma búzát mos!” „De bizon hoz önni!” mongya a gyerök. Az embör féretötte a tarisznyát, nem övött. A föld végin vót egy nyárfa, aszongya a gyerök: „Édösapám! a ki annak a nyárfának a tetejibe fő bir mönni a madárfészöké, az öszi mög az ebédöt!” „Nohát, próbájjuk mög, nem bánom! möjikünk mén föl!” Aszongya a gyerök: „Hát ken mönynyön fő először! ken az öregebb.” Az öreg embör nem bírt fömönni, a gyerökön van a sor, fömönt a madárfészökhön, lehozott hét madártojást. Odamén a kocsihon, ara néz a gyerök a falu felé, még meszszirül megpillantotta az édösanynyát, mongya az apjának: „No, édösapám! ahun gyün édösanyám, hosi az ebédöt.” De az apja csak a kocsi alá húzódott, mert bízott, hogy ű mán nem öszik az ebédbül. Eccör az asszony odaért irányukba, mingyá szalad a gyerök elébe, aszongya: „No, édösanyám! mit hozott ken? ojan éhössek vagyunk!” „Tudom, hogy éhössek vattok, hanem alig bírtam ide tanáni, hogy az ökrök le vannak terítve” mongya az asszony. „A gyerök takarta le, aszonta, hogy nagyon kimelegöttek” mongya az embör. A gyerök mingyá kibontí az

ételt, látyya a gazda, hogy a felesége hétfélét is hozott önni, aszongya: „Hát, ojan sokfelét hosztá? hiszen máskor egyféle is ölég vót.” „Hosztam ám — mongya az asszony — mert mostan anynyi telt.” A gyerök odaül az étel mellé, az embör csakúgy paslog, nem öszik. Aszongya az asszony: „Hát, ken mé nem gyün önni? Kennek hosztam!” „Fogadást töttünk — mongya az embör — elvesztöttem az ebédöt.” „Gyüjé ken csak, ögyé keni” De a gyerök nem hattá az apját önni. Mikor jó lakott a gyerök, aszongya:

„Hej! de jó vóna ez a kis étel a körösztapámnak, tudom, jóizún mögönné!” „Jó mondod gyerököm — mongya az édösanyya — messzi szánt-e körösztapád? vigye neki önni!” Aszongya a gyerök: „Nem messzire szánt, ehun vannak-é!” Az anynya rakott egynehány pogácsát mög cicvarát (rotytyantott tojásbu rátotta) egy kis tálba a komájának, ekütte a gyeröktü a körösztapjához. A mint mönt a gyerök, ehajigálta az ételt az úton, mikor a körösztapjához ért, aszonta neki: „Tisztöli édösanyám! ászt üzeni: hogy édösapám möktutta, hogy ken eszerette az édösanyámat, hanem vigyázzé ken, ha édösapámat lati ken, hogy ere gyün a fejszével, akkor szalagygyé ken, de ne kentökhön, hanem mihozzánk, mer édösapám úgyis kentökné keresi kendet!” Aval a gyerök visszamönt, aszongya az apjának: „Édösapám! ászt üzeni körösztapám, vigye ken el neki a fejszét, igazicscsa mög véle az ekét!” Az apja vötte a fejszét, mönt vele sebössen. A mint mén, lati a pogácsákat a földön, éhös vót, szödögélte öszsze, a komája mög gondolta: „Nem ölég, hogy a fejszét hozí, hanem még tégladarabokat is szöd!” fölfokta a gatyaszárát, elkeszdött szalanni. Mögláti észta az asszony, ászt kérdözi a gyeröktü: „Mé szalad körösztapád?” „Látta ken, hogy küvecsegöt szödött édösapám, most agyonverí körösztapámat, a mé kendet elszerette az éccaka, azé szalad körösztapám.” Elkeszdött szalanni a felesége

is az embörnek. Az embör hátratekint, lati, hogy a felesége szalad, szalad üs utánna, mikor a gyerökhön ér, aszongya: „Mé szalad édosanyád? fiam!” „Mé szalad? égve hattá a konyhába a tüzet, osz möggyullatt a ház, most ég!” Akkor elkeszdött az embör is szalanni az asszony után. A felesége hátranézött, látta, hogy az ura mos mán ű utánna gyün, anná jobban szalatt. Mikor a kapuhon ért az asszony, orra bukott a komájába, az ura meg ű benne, ekeszte az asszony: „Ó jaj! ne báncsé ken, nem szeretöm többet a bíró komát!” „Hát szeretted?” kérdözi az embör. „Szerettem, de mán nem fogom szeretni!” Az embör osztán ellátta a bíró komát is mög a feleségit is úgy, hogy a bíró komának nem vót többet kedve odamönni, a gyerököt mögdicsérte. Asztán éltek boldogul, még most is élnek, ha mög nem haltak.

Trikkum-trákum

Vót a világon egy szögény kovács, borzasztószép felesége vót, elszerette a kántor. A kántor mindég aszonta neki: hogy bírják efödenni a kovácsot? ű osztán elvönné, mint feleségit. Eccör aszongya a kántor az aszszonynak: ”írok a kirájnak, hogy ojan a te urad, hogy egy éccaka szőlőt természet mög bort is csinál belüle, hát ha így mögszabadulunk túle?” Irt a kirájnak a kántor, hogy micsoda mestörsége van a kovácsnak, csak nem kő neki engenni: egy éccaka annyi szőlőt bír természeteni, a mönynyi köl a kirájnak, még bort is csinál belüle. Viszsaírta a kiráj, hotyha úgy nem lösz, akkor fölakasztják a kovácsot. A szögény kovács aszongya: „Mán úgy is vége az életömnek, ászt üsse tudom möktönni, inkább elmék a kertbe, fölakasztom magam!” Fölvötte a kötelet, elmönt a kerbe, a nagydíjófáhon, hogy maj fölakasztja magát. Mikor mán akarta a nyakára fölhúzni, akkor mán odalépett az ördög: „Ó te, szögény kovács! mé akarod magad efödenni?” „Azért, mert a kiráj ászt írta neköm, hogy röggere szőlőt természetsek, mög bort is csinájjak belüle, ha én ászt mög nem csinálom, vége az életömnek!” „Eregy be, szögény kovács! ne búsúj, röggere készen lösz mindön!” Röggere el is vót csinálva mindönféle: boré vót csinálva és három fürtöt hagyott jelönségéjül, hogy biztosan szölbübü van. A kántornak nem teccött az egész, törte a fejit, hogy kéne a kovácsot épusztítani? Ászt írta a kirájnak, hogy ojan mestörsége van a kovácsnak, hogy egy éccaka ojan aranyhidat csinál, hogy a világon párja nem lösz.

Viszsaírt a kiráj, hogy ha igaz nem lösz, vége lösz az életinek! Mögén lémont a kovács a kerbe, hogy ú maj fölakaszi magát, mögén odaléptt az ördög, mögén kérdöszte: „Hát te, szögény kovács, mér akarnád magad efödelni?” „Azér, hogy mögén írta a kiráj, ha röggere aranyhidat nem csinállok, hogy párja ne légyön, akkor vége az életömnek, én pedig ászt nem birom mökötönni!” „Ne búsúj! — aszongya az ördög — szögény kovács, eregy be, fekügy le! röggere mindön készen lösz!” Röggere csak is úgy vót igaz, a mint az ördög monta: készen lött a híd. A kántor látta, hogy nem löhet kicsípni rajta, mit tanál el? hogy ojat ír a kirájnak, hogy e mök tud csináni trikkum-trákumot. A kiráj mingyá visszaírta, hotyha e' készen nem lösz, vége az életinek!

A szögény kovács még jobban mögijett, hogy ú ászt még nem is hallotta, hogy köl asztat csinálni? Mögén bemönt a szögény kovács a kerbe, hogy maj ú fölakaszi magát, mögén odaléptt az ördög: „Ugyan szögény kovács! mi a bajod, hogy mögén föl akarod magad akasztani?” „Mögén nagy gondot attak a fejembe, hogy röggere csinájjak trikkum-trákumot, pedig as se tudom, hogy micsoda az a trikkum-trákum?” „Ne búsúj, szögény kovács, majd segítök én!” mongya az ördög. Kivött a zsebibü ety kis katuját: ször vót benne, aszongya: „Szökjé be az ágy alá úgy, hogy észre ne vögyenek! Estére az a bizonyos kántor odamén és majd a szógálóva fognak együtt vacsorálni, — mind a három egyforma, — még oda be nem lösznek, a széköt kend mög mind aval a szörrel, amik a katujába van. Azok majd oda fognak raganni; akkó majd mikó odaragannak vösző egy nagy kötelet, öszszekötöd úket egymáshon, egy másik kötelet mög beásztacc vízbe, aval mög veröd úkét, csak azt kijabájjad: Trikkum-trákum! De csak karikába ferojjanak, úgy verjed úkét.” Adott az ördög a szögény kovácsnak másik szört is, hogy aval a

szőrrel mög a széket kenne mög, mikor mán mög vannak kötözve, hogy elszabaduljanak a széktől. Az embör osztán beszökött a szobába, a széket mögkente, ebujt az ágy alá. Este kilenc óra tájon oda mönt a kántor, mingyá aszonta az aszszonynak, hogy hozzák be a vacsorát, mer nagyon éhös. Főttötték az ételt az asztalra, odaültek mind a hárman. „Kerekbe üjjünk, — aszongya a kántor — mert én odahaza is úgy szeretök önni!” Kerekbe ültek.

Egy kis üdő vártva az embör kigyütt az ágy alul, a kötél ott vót készen, mind a háromat összekötötte egymáshon, mök-kente ükét a másik szőrre, eszabadultak a széköktű, elővötte az ázott kötelet, verte üket körü-körü oszt kijabálta: „Trikkum-trákum! Trikkum-trákum!” Hajti a kiráj elibe. Mikor odaér a kapuba, az örök nem akarik beeresztem; kivötte a levelet, megmutatta, mönt be. Fölmönt a kiráj üfelségihön, főhajtotta ükét, verte üket körü-körü oszt kijabálta: „Trikkum-trákum! Trikkum-trákum! Trikkum-trákum!” Elmonda, hogy hogy járt a kántorral! A kiráj mögdicsérte a kovácsot.

Minden anyának legszebb a maga fia

A bagoj mög a sas azelőtt nagyon jóbarátok vótak: ha csak tőhették, mindég egygyütt vótak, de asztán a bagoj mögnehesztelt a sasra. Éccör a sas szötte öszsze a madárfijakat, a bagoj meglátta, hogy szödi ki a fészökbül, ara kérte a sast: ha mán mind mögöszí is, az üvét ne bánca! „Jó van! én nem bánom, de hát mijik a te fijad? mijik fán van?” kérdöszte a sas. „Az én fijam azon a fán van, ara meszszi!” mutatta a bagoj. „Én ászt a fát nem látom, de hát ha majd ara kerülök, mirül ismeröm mög?” kérdöszte a sas. „Az én fijam a lekszöbb, árul mögismer» hedd” monta a bagoj. „Jó van! ha a lekszöbb, ászt nem bánom.”

Aval eváltak: a bagoj emönt dógára, a sas mög szötte őket rakásra, de enynyhány szép fijókot nem bánott, ott-hagyott a fészökbé. Mikor a bagoj fijáhon ért, aszongya: „No, észt evihetöm, ez úgy is csúnya: ojan mind a sindisznó mög mijén nagyfejű is! ez nem a bagó jó, mönnyön a többi közé!”⁴ evitte. Tanákozík osztán a bagoj a sassal a hun a bagoj fíja vót, aszongya a bagoj: „Hát csak evitted, úgy-e? a fijamat! pedig megegyeztünk, hogy nem bánod!” Hát mejik vót a te fijad? hun vót? ere nem vótak szép madárfijak!” A bagoj osztán mutatta, hogy itt, ezön a fán vót! Aszongya a sas: „A vót a legcsúnyább — ojan vót mind a sindisznó, mög nagyfejű is vót.” „Hát nem tudod — monta a bagoj — hogy: mindön anyának lekszöbb a maga fíja?”

A loncsos medve

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás tengeren is túl egy kis gyerek. Ez a kis gyerek egyszer kiment az erdőre s felmászott egy nagy körtefára s ott a bécsi bicskájával elkezdett körtét enni. A mint eszegeledik, hát arra jön a loncsos medve; — nem tudom, hol járt, hol nem, csakhogy a hátán egy üres zsák volt — amint a kis gyermeket meglátta, odament a fa alá s azt mondta neki:

— Te kis gyerek! adjál nekem egy kis körtét a bécsi bicskáddal!

— Nem adok biz' én, mert lerántasz.

— Dehogy rántalak, dehogy! nem én bizony, csak adjál! Az hát szakított egy szépet, nyújtotta le neki, de a loncsos medve megkapta a karját, lerántotta s beletette a zsákjába. A kis gyerek sírt, rítt, de biz' a nem használt semmit, mert a medve hátára kapta a zsákot s ment vele hetedhét országon keresztül hazafelé. Útközben ráért a szüksége s elment dolgára messzire egy árokba; amint ezt észrevette a kis gyerek, a bécsi bicskájával kihásította a zsákot, tele tömte tégladarabokkal megszervián túsökkel,¹ maga pedig odább állott. — Mikor a loncsos medve dolgát végezve visszajött az árokból, hátára vette a zsákot s vitte egyenest haza felé; egyszer csak szúrni kezdi valami az oldalát, szísszent egyet-kettőt, aztán azt mondja:

— Ne szurkálj kis gyerek! mert megtűrűcsköllek!²

¹ ú. n. „szerbtövis”.

² megtapos, megdögönyöz.

Csak mén, csak mendegél, egyszer csak még jobban szúrják az oldalát, azt mondja hát megint:

— Ne szurkálj kis gyerek! mert majd meglásd, megtűrűcsköllek!

De beszélhetsz a kő bálványnak, rá se hederít az. Nem ért semmit a fenyegetés, annál jobban szúrták az oldalát; azt mondja hát harmadszoriban is:

— Ne szurkálj kis gyerek! mert bizony megtűrűcsköllek!

Most se ért semmit a szó, azért csak szúrták az oldalát; mikor aztán már elfogyott a tűröm olaja, levetette a zsákot a válláról s úgy megtűrűcskölte, hogy jobban sem kellett. Aztán megint a hátára vette s vitte, vitte hazafelé; mikor aztán haza ért, azt mondja a szolgájának:

— Eredj te szolgáló, hord tele a nagy üstöt vízzel, gyújts alá, melegítsd fel jól!

No jól van, a szolgáló hát tele hordta a nagy üstöt vízzel, tüzelt erősen a katlan alá. Mikor felforrnt a víz, a loncsos medve kioldja a zsák száját, megfogja a csúcsát, rázza, hát úgy hull belőle ki a dirib darab kő meg a szervián túsök, hogy szemeszája elállt bele.

— No még így sohase jártam! — azt mondja; avval hátára véve az üres zsákot elindult; ment, ment hetedhét országon keresztül, meg sem állott, míg vissza nem ért abba az erdőbe. Hát a kis gyerek már megint ott volt egy nagy körtefán, ette a körtét a kis bécsi bicskájával amúgy istenigazába; a mint ezt a loncsos medve meglátta, tüstént oda ment a fa alá s azt mondta a kis gyerekeknek:

— Te kis gyerek! Adjál nekem egy kis körtét a bécsi bicskáddal!

— Nem adok biz' én, mert lerántasz!

— Dehogy rántalak! nem rántalak biz' én, csak adjál!

A kis gyerek szakított hát, oszt' lehajította.

— Oh te kis gyerek! mondja neki a loncsos medve, nem azt mondtam én, hogy hajíts, hanem hogy adjál egy kis körtét a bécsi bicskáddal.

Addig kunyorált, arguválódott¹ hát ott a fa alatt, hogy a kis gyerek szakajtott egy szép körtét s azt nyújtotta lefelé a medvének, az pedig megkapta a karját, lerántotta s beledugta a zsákjába, avval fölkapta a hátára, vitte, vitte hetedhét országon keresztül haza felé.

A loncsos medvére útközben megint ráért a baj, de most volt annyi esze, hogy nem tette le a zsákot, mert félt, hogy megint elszökik a gyerek, azért mikorra haza ért, nemcsak a zsákja, de — tisztesség nem esik mondván — a gatyája is tele volt. Megparancsolta azután a szolgálójának, hogy a kemencét tüstént fűtse be irgalmatlanul, a kis gyereket meg süsse meg benne. Avval maga elment, megtisztálkodott s minthogy nagyon el volt fáradva, lefeküdt egy kicsit delelni.

A szolgáló hát sok fát hordott be, azzal úgy felfűtötte a kemencét, hogy majd összedőlt; mikor már csak úgy szikrádzott a kemence feneke, behozta a sütőlapátot, oszt' azt mondta a kis gyerekeknek:

— No kis szó'gám, ülj fel erre a sütőlapátra!

A kis gyerek rákuczorodott hát a lapátra, de valahányszor csak be akarta a szolgáló a kemence száján dugni, mindanyiszor talpra állott.

— Nem úgy, kis gagó,² hanem ülj le egészen!

— Oh kedves nénikém! — mondja neki a gyerek, — nem tudom én, hogy' kell rá felülni, mutasd meg te elsőbb!

A szolgáló nem kérette magát sokáig, ráült a lapátra, — de

¹ rimánkodik, könyörög.

² ostoba, bamba.

a kis gyerek se volt ám rest, a mint ezt meglátta, hirtelenében megkapta a lapátnyelet s a szolgálót bevetette a tüzes kemencébe, maga pedig nagy ügyyel-bajjal felmászott a kémény tetejére.

Mikor a loncsos medve felébredt álmából, keresni kezdte a szolgálóját; tűvé hegygyé tette az egész udvart, de nem találta sehol; egyszer csak felnéz a kéménybe, hát látja, hogy a kis gyerek odafenn gubbaszkodik a kémény legtetejében.

— Hogy mentél te oda fel, te kis gyerek?!

— Hát az alfelembe vasnyársat dugtam, oszt' nagyot ugrottam.

A loncsos medve gondolta, hogy ő is úgy tesz, de a mint nagyot ugrott, a vasnyárs keresztül szúrta, összeszaggatta a hurráját és meghalt; — a kis gyerek pedig lejött szépen a kéményből és elment haza.

A kis gömböc

Volt egyszer a világon, még az Óperenciás tengeren is túl egy szegény ember meg egy szegény asszony, volt nekik három lányuk meg egy kis malacuk. Mikor anyyira zsöndítették¹ a kis malacot, hogy két ujjnyi zöld volt a hátán, megölték, a húsát felrakták a füstre, a gömböcöt pedig felkötötték a szelemenbe.² Ötőjöknek csak annyi volt a kis malac húsa mint egy eper-szem, már az orja, nyúlja, feje mind elfogyott. Egyszer a szegény asszony ráéhezett a gömböcre, azt mondja hát a legöregebb lányának:

— Eredj csak fel lányom a padlásra, hozd le a szelemenből a kis gömböcöt, főzzük meg.

Felmén hát a lány a padlásra, a mint a szelemenből le akarja vágni a gömböcöt, csak azt mondja az neki:

— Hamm, mindjárt bekaplak! — oszt' nem tréfált, hanem bekapta.

Lestek, várták oda lenn a lányt a gömböccel, hogy jön-e már? jön-e már? de biz' a nem halad. Azt mondja hát az aszszony a középső lányának:

— Eredj csak fel lányom nénéd után, oszt' mondjad neki, hogy hozza hamar azt a kis gömböcöt!

Felmén hát a másik lány is, szét néz a padláson, de nem látja sehol a nénjét; avval oda mén a kémény mellé s le akarja vágni a kis gömböcöt, de az azt mondja neki:

¹ hizlalták.

² a parasztház földelének ormán végignyúló gerenda.

— Már a nénéd elnyeltem, hamm, téged is bekaplak! —
avval szépen bekapta.

Oda lenn csak lesi, csak várja a szegény asszony a lányokat, mikor aztán megsokalta a várakozást, azt mondja a legkisebb lányának:

— Eredj csak fel lányom, hidd le már a nénéidet; — azok az isten nélkül valók most bizonyosan az aszalt megygyet szemelgetik.

A mint felmén a kis lány a padlásra, azt mondja neki a kis gömböc:

— Már két nénéd elnyeltem, hamm, téged is bekaplak! —
oszt' bekapta azt is.

Az asszony már nem tudta mire vélni, hogy hol maradnak azok a lányok oly soká, felment hát a nyúttófával, hogy majd lehívja ő őket, de nem köszönik meg, mert elhánnya a hátokon a bőrt. — Amint felmén, azt mondja neki a kis gömböc:

— Három lányod már bekaptam, hamm, téged is bekaplak! —
avval úgy bekapta, hogy még a kis újjá se látszott ki. —
A szegény ember pedig, mikor már elunta várni a lányait meg a feleségét, felment a padlásra; a mint oda mén a kémény mellé, azt mondja neki a kis gömböc:

— Három lányod', feleséged' már bekaptam, hamm, téged is bekaplak! —
és nem teketóriázott sokat, hanem ízibe bekapta; de a rossz kóc-madzag már nem bírt meg öt embert, hanem elszakadt, a kis gömböc pedig leesett; azután hogy feltápászkodott, elkezdett gurulni, gurult, gurult le a garádicson a földre.

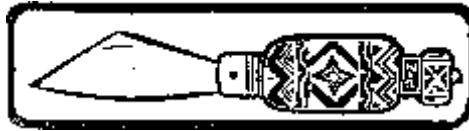
A mint a kis kapun kigurult, kinn az utcán előtalált egy csoport kaszás embert, s az egész csoportot mind egy szálíg bekapta. Avval gurult, gurult tovább, az országúton előtalált egy regement katonát, azokat is minden bagáziástól együtt bekapta.

Megint gurult, gurult tovább. Nem messzire onnan az árokparton egy kis kanász gyerek legeltette a csürhét, a disznók szerte-szélyel cserkészttek, a kis kanász gyerek pedig ott ült az árokparton, s a bécsi bicskájával evett kenyeret, szalonnát. Oda mén hát a kis gömböc a kis kanász gyerekekhez s azt mondja neki:

— Már három lányt apjostól-, anyjostól-, meg egy csoport kaszás embert egy regement katonával együtt bekaptam, hamm, téged is bekaplak!

Hanem a mint be akarta kapni, a bécsi bicska megakadt a kis gömböc szájába, oszt' kihasította; csak úgy özönlött ki belőle a sok katonaság meg a sok ember. Azután ment mindenki a maga dolgára; a kis gömböcöt pedig ott hagyták az árokparton kirepedve.

Ha a kis gömböcöt a kis kanász bécsi bicskája ki nem hasította volna: az én kis mesém is tovább tartott volna!

A halál és a vén asszony

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás tengeren is túl, még az üveg hegyeken is túl, kidőlt-bedőlt kemencének egy csép oldala se volt, a hol jó volt, ott rossz nem volt, a hol rossz volt, ott jó nem volt, volt egyszer a nekeresdi s ebkérdi kopasz hegy mellett egy folyó, ennek a partján volt egy vén odvas fűzfa, annak minden ágán egy-egy ringy es -rongyos szoknya, ennek minden fércében-korcában egy-egy csorda bolha — s ezen bolhacsordának az legyen a csordása, ki az én mesémre figyelmesen nem hallgat. Ha pedig közüle csak egyet is elugrat: akkor az a bolha csorda iszonyú vérontásának legyen kitéve s csipkedjék agyon.

Hol volt, hol nem volt, volt hát a világon egy igen igen vén asszony, aki öregebb volt az országútnál, vénebb volt az öreg isten kertészinél. Ez a vén asszony soha sem gondolt arra, még akkor se, mikor már a hamut is mamunak mondta, hogy még egyszer meg is kéne ám halni, hanem a helyett úgy megoldgózott, úgy lótot-futott a gazdagság után; csetlett, botlott, sepert, kotort, az egész világot el akarta nyelni, pedig nem volt senkije se, csak akkora se mint az öklöm. De volt is ám az igyekezetinek látatja, mert utóvégre úgy megszedte magát, úgy meghizakodott, hogy jobban se kellett; volt is annak a házánál kis fejsze, nagy fejsze, minden.

Egyszer azonban az ő nevét is kikrétázta a halál, el is ment hozzá, hogy elviszi magával; azonban a vén asszony sajnálta ott

hagyni a gazdagságot, kérte hát a halált, könyörgött neki, hogy ne vigye még el egy darab ideig, engedjen még neki ne többet, csak tíz esztendőt, vagy csak ötöt, vagy csak egyet. De a halál sehogyse akart engedni, hanem azt mondta:

— Készülj hamar! oszt' gyere, ha nem jössz, vizlek.

De a vén asszony nem hagyta fiára, csak kért, csak rimánkodott, hogy engedjen még neki valami kis időt, ha nem sokat is. A halál még se akart anuválni.¹ Végre mégis addig árguválódott, rimánkodott a vén asszony, hogy a halál azt mondta:

— Na nem bánom, engedek hát három órát.

— Az nagyon kevés, mondja a vén asszony, hanem ne vigyé el ma, inkább halaszd holnapra.

— Nem lehet!

— No de mégis!

— Nem lehet!

— Ugyan már no!

— Na! ha olyan nagyon rád ásták, mondja a halál, nem bánom, legyen!

— Oszt' még azt kérném, hogy hát izé... írd fel ide az ajtóra, hogy holnapig nem jössz el... legalább biztosabb leszek, ha ott látom az írást az ajtón.

A halál nem akart több időt tölteni, nem kötelőzködött tovább, hanem elővette a zsebéből a krétát s az ajtó felső részére felírta: holnap s avval elment dolgára.

Másnap reggel napfőljötte után elment a halál a vén asszonyhoz, a kít még akkor is a dunna alatt talált.

— Na gyére velem! — mondja neki a halál.

— Nem addig van a! nézd csak mi van az ajtón! A halál oda néz, látja rajta az írást, hogy: holnap.

¹ beleegyezik, rááll.

— No jól van! — de eljövök ám holnap! avval eloldalpálozott.¹

A halál meg is tartotta szavát, mert a következő nap ismét elment a vén asszonyhoz, a ki még akkor is az ágyon nyújtózkodott, — de most se ment vele semmire, mert az most is az ajtóra mutatott, a hol az volt írva: holnap.

Ez így ment egy hétig, egyszer azonban a halál unni kezdte ezt a mulatságot, azt mondja hát a hetedik nap a vén asszonynak:

— Na nem szedsz rá többet! — a krétára szükségem van, haza viszem! — avval szépen letörölte az ajtóról az írást — holnap pedig, de jól megértsd, holnap érted is eljövök s magammal viszlek!

A halál elment. A vén asszonynak pedig csak leesett az álla; már látta, hogy holnap vagy akarja vagy nem, de meg kell halni; félt, reszketett mint a kocsonya.

Már másnap reggel felé nem tudott hova lenni félelmében, bele bújt volna a halál elől az üres palackba is, ha lehetett volna. Találgatta, hogy hová bújjék; volt a kamorában egy hordó csorgatott méz, bele ült abba s csak az orra, szeme, szája látszott ki belőle.

— De hátha ott is rám talál!? jobb lesz, ha a dunnába búvok.

Kijött hát a mézből s belebútt a dunnába a toll közé; de ezt sem javasolta magának; ki akart hát jönni a dunnából, hogy más jobb búvó helyet keres és a mint bútt kifelé, épen akkor toppant be a halál, a ki el nem tudta gondolni, hogy micsoda isten csodája lehet az az izé s úgy megijedt tőle, hogy majd kitörte a nyavalya s ijedségében úgy elszaladt, hogy még tán máig se ment felé se a vén asszonynak.

¹ eloldalgott.

A kiskanász hozza el az aranykoszorút

Vót egy kirájnak egy eladólánya, mindig aranykoszorút hozott a fején. Eccer odaált az ablakhon, nézett ki az ablakon, elkapta az aranykoszorút egy Sas, elment vele messzire. Megvan a nagy baj, oda az aranykoszorú, kirájnak az eladólánya egyre sír, hol az arany koszorú? A kiráj osztán aszonta: a ki az aranykoszorút elhozza, neki agya a lányát. Mingyá gyűttek grófok, tótok, hogy ők elhozzák, elmentek, még ma is oda vannak. Meghallotta a kiskanász is, hogy mit mondott a kiráj, mingyá odament a kirájhon, hogy elhozza ő, csak agya oda neki ászt a lovat, a mejiket ő választ. A kiráj haza hajtatta ősztan mind a lovat, hogy válasszon hát a kis kanász! mit tud? A kiskanász tett ki kukoricát, búzát, zabot meg rozst, hogy a mejik odamén a rozshó, a megtanája az aranykoszorút. Egy nagyon sovány ló ment a rozshó, ráült a lóra, ment, csakúgy bukdácsolt. Ment, mendegélt, eccer odaért Jóska bátyáhon, ott oszt bekijátott: „Jóska bácsi, nyissa ki a kaput!” Kinyitta, osztan aszonta: „Jó, te gonosz, hogy ú szólta: Jóska bácsi, nyissa ki a kaput! mert agyoncsaptalak vóna. Hova mégy te, kiskanász?” „Elmék, a kirájlányának a koszorúját megkeresem, mert egy sas lekapta a koszorút.” „Nem tudom én, hogy mégy oda ezen a lovon?! Ugrás fel evel a lóval, hogyha ki nem törik, vagy botlik a lába, akkor aval megtanálod” mongya a Jóska bátya. A kis kanász felugratott a lóval, a lónak kitört a lába. Akkor aszonta neki Jóska bátya, fekügyön le, csinálnak neki majd vasból lovat. A kis kanász lefekütt, egy óra múlva felkötötték, ki-

szén vót a ló. „No, te kiskanász, mos evel ugrás fel!” monta neki Jóska bátya. A kiskanász felugratott, a vaslónak nem lett baja. Aszonta a Jóska bátya: „No te kiskanász! adok egy forintot, vegye rajta bivajbört, majd ráhúzzuk a lóra!” A kiskanász vett bivajbört, ráhúszták a lóra. Akkor a kiskanász ráült a lóra, aszonta: „Nohát Jóska bácsi nyissa ki a kaput!” Jóska bátytya kinyitta, elment. Ment, ment, aszongya neki a vasló: „No te, kiskanász, amott van egy híd, ott van egy ló, mikor odaérünk, száj le rólam, erigy le a híd mellé. Ha ászt látod, hogy a veres láng mén fejobb, dőjj a kardodba: ha ászt látod, hogy a fehér láng mén fejobb, ne fěj semmit! Akkor erigy a híd mellé, osztan vakdosd szét a lovat!” Akkor a fehér láng ment fejobb, a kiskanász szítvakdosta a lovat. Akkor aszongya a vasló: „No te kis kanász! keress megin egy bivajbört oszt húszd rám!” A kiskanász keresett bivajbört, ráhúsza, ráült a lóra, mentek tovább. Ment, ment, aszongya neki a vasló: „No te, kiskanász! amott van egy híd, ott van egy ló, mikor odaérünk, száj le rólam, erigy a híd mellé. Ha ászt látod, hogy a veres láng mén fejobb, dőjj a kardodba; ha áaszt látod, hogy a fehér láng mén fejobb, ne fěj semmit! Akkor erigy a híd mellé, osztan vakdosd szét a lovat!” Akor megin a fehér láng ment fejobb, akor a kis kanász megin szétvakdosta a lovat. „No te, kis kanász! maj itt leszek, megtaposom észet is, hogy fel ne ébregyen; hanem te erigy, keress bivajbört, oszt húszd rám!” A kiskanász keresett megin bivajbört, ráhúsza megin a lóra, ment tovább. Akor megin tanátak egy hidat, akor megin úgy vót minden, megin a fehér láng ment fejobb. Aszongya a vasló: „No te, kiskanász! vesd le rólam észet a bivajbört, kösd le a fejemet a lábomhon, majd én itt legelék, te pedig vájá kis macskának oszt erigy, amott van egy nagy tíz emeletes ház, ugorj az ablakába osztan színeskegy (hízelegj) a szép lány mellett! Mi-

kor elalszanak, buj a sifonba, vájá emberré, tedd a zsebedbe az aranykoszorút, a sűrűfűsüt még a bontófűsüt osztan ugorjál ki az ablakon!” A kis kanász úgy is tett; meglátta egy szép lány, aszonta az anynyának: „Jaj, anyám! de szép kis macska van itten, beeresztem!” Nem bánom! eresz bé! Beeresztették. A kis macska oda ment a szép lány mellé, dudált, színeskedett. Mikor lefeküdtek, elaluttak, a macska bebút a sifonba, osztan emberré vát, a zsebibbe tette az aranykoszorút, a sűrűfűsüt is meg a bontófűsüt is, kitörte az ablakot, kiugrott, eszalatt a lováhon: „No, kedves kis lovacskám, itt vagyok mán!” „Hát mit hosztá kis gazdácskám?” Hát, ehosztam a koszorút, a bontófűsüt meg a sűrűfűsüt.” „No, jó van, de most menyenyünk ám! monta a vasló. Mentek, a hogy mehettek, eccer aszongya a vasló: „Kedves kis gazdám! vesd hátra a sűrűfűsüt! itt a Sárkány, mer már nagyon süti a farkamat!” Akkor hátravetette a sűrűfűsüt, ojan sűrű erdő lett, hogy a Sárkány csak egy óra múlva bírt csak kigyünni belőle. Mentek, a hogy mehettek, eccer aszongya a vasló: „Kedves kis gazdám! vesd hátra a bontófűsüt! itt a Sárkány, mer mán nagyon süti a farkamat!” Akkor hátravetette a bontófűsüt, nagy sár lett belőle. Mikor a Sárkány kigyüött belőle, akkorra már a kiskanász visszaért Jóska bátyáhon, itt mán a Sárkánynak nem vót hatalma, visszament. A koszorút a kiskanász a kötőfikre túszte osztan úgy ment bé. Aszonta Jóska bátya: „No te, kiskanász! mos száj le a lovamról, mos eregy oda a kirájhon, de a koszorút ki ne add a kezedbő még oda nem agyak a lányt!” Úgy is vót, ráült az ő lovára, egy óra múlva hazaért, megöregedett a lány is, a kis kanász is, odatták neki a lányt. Nagy lakodalmat csináltak, éltek boldogul.

Szent Péter Isten akar lenni

Egyszer szent Péternek, midőn a Jézus Krisztussal utazott, eszébe jutott, hogy ő szeretne isten lenni, ha tovább nem, legalább egy napra; majd megmutatná ő akkor, hogy hogyan kellene% a világot igazgatni. Jézus minden módon iparkodott lebeszélni arról a bohókás gondolatról. Mikor aztán látta, hogy Péteren nem fog a jó szó, sőt hogy minél többet beszél neki, az annál inkább vágyakodik isten lenni — azt mondja hát neki:

— No jól van, Péter, minthogy olyan nagy kívánságod van a világot igazgatni: megengedem, hogy ma igazgathatod úgy, ahogy' neked tetszik; majd meglássuk, mire mégysz vele.

Abban a pillanatban ott termett egy szép aranyos karszék, már Péter bele akart ülni, mikor egy asszony a faluból egy fias tehenet hajtott ki a nyomásra legelni. Péter nem tudta megállani, hogy meg ne kérdezze az asszonytól, hogy hova hajtja a tehenet?

— Majd csak ide a nyomásra legelni! — avval kettőt-hármat utána csapott az ostorával a tehennek, az odább kocogott, maga pedig visszafordult s ment egyenesen a falunak.

— Hát a tehenre ki visel gondot? — kérdi szent Péter, amint látta, hogy az asszony hazafelé tart.

— Majd gondját viseli a jó isten! — mondja az asszony, mert énnekem odahaza annyi a bajom, hogy csak az isten a megmondhatója; négy gyerek vár a kuckóban s egytől-egyig mind apró!

— Hallod Péter? mondja a Jézus Krisztus, midőn az asszony elment, most már a tehenet terád hagyták, te viseled gondját.

Egyszeriben ottan termett szent Péternek a nyakában egy karikás ostor. Nemsokára szüksége is lett rá, mert a borjú elbődítette magát, a farkát felkunkorította, avval aló, vesd el magad, nekirugaszkodva futni kezdett; szaladt, szaladt tüskön-bokron keresztül, a tehén pedig mindenütt a nyomába. Nosza, szent Péter is kapja a karikást, szalad a tehén után, kiabál neki: „Bocikám! bocikám! de bíz' rá sem hederített, csak futott egyenest a fia után, úgyhogy jól meghajlott a nap, midőn meg tudta előzni a tehenet; s mikorára visszahajtotta fiastul együtt, épenséggel öreg este lett. Szent Péter pedig az egész napi szaladásban kifáradt úgy, hogy alig bírta a lába; szidta a tehenet, mint a bokrot.

— No lásd Péter, mondja a Jézus Krisztus, te Isten szerettél volna lenni, a világot akartad volna kormányozni, pedig egy fias tehennek sem tudnád jól gondját viselni.

Szent Péter és a méhek

Egyszer a Jézus Krisztus földön jártában keltében ment megdegélt Szent Péterrel. Amint így haladnak, szent Péter megszólítja a Jézus Krisztust:

— Mégis szép dolog istennek lenni!

— Miért Péter? — kérdi tőle a Krisztus.

— Segíteni az özvegyeken, árvákon; megjutalmazni a jók fáradságát; megbüntetni a gonoszt. Tudom én istenem! ha én lehetnék az, nem lenne egy rász ember se a föld kerekiségén!

Alighogy elvégezte a beszédjét szent Péter, Jézus körültekint, meglát egy kis fiatal hajtáson egy csomó rajt;¹ azt mondja hát Péternek:

— Eredj Péter! fogd fel azt a rajt a kalapodba, vigyük el magunkkal; ki tudja, hátha még hasznát vesszük.

Péter odamegy a kis fa alá, belesöpri a rajt a kalapjába; de mivel sok volt, egy csomó a kezére rakodott.

Vitte aztán a kalappal együtt a rajt. Egyszer egy méh beleeresztette a fulánkját a kezébe, mire Péter keservesen fölajdult 's földhöz vágta az egészét.

— Mi lelt Péter? kérdi tőle a Jézus Krisztus, mit csináltál?

— Jaj, hogy a bűne verje meg ezt a rajt, de megcsípte egy méh a kezem szarát!

— Mért nem választottad hát ki közüle azt, amelyik megcsípett?

¹ t. i. méhrajt.

— Hiszen ha tudtam volna! mondja Péter, de mikor mind-egyik olyan egyforma, mint a lencse meg a lencse.

— Lásd Péter! mondja neki a Jézus Krisztus, ha te isten volnál, akkor is így cselekednél; az emberek közül ha egy megbántana, kész volnál azért az egyért a többi ártatlanokon is boszút állani.

Csali mese

Volt nekem egy édesapám, mikor az még kis gyerek volt, én már akkor meglehetősen nagy leány voltam, kimentem az erdőbe, láttam tüzet-vizet, fáztam, megmelegedtem; felnyergeltem a nyergét, a fejem alá tettem a fakót, lefeküdtem; reggel, délben vagy uzsonnatájban fölkeltem; nem volt a fakó, megették a farkasok. Megállj farkas, majd megfakózlak én! Mentem a farkasok után. Jöttömben-mentemben felmentem egy ugorkafára, megráztam, ugyancsak hullott ám róla a krumpli. Odajön egy vénasszony, azt mondja: „Ne bánts, Jancsi azt a retket, répát, mogyorót, nem neked ültettem a káposztát!” — Megijedtem, ijedtemben leugrottam az ugorkafáról, felkaptam egy diót, kétfelé haraptam, egyik csólnok, másik evező. — Átveztem a Tiszán, megláttam egy kis fehér házat; mennék be az ajtón, nem férek; megyek az ablakra, azon könnyén bevezhettem; — az asztalon volt egy tál fordított kása, én is úgy jóllaktam hát mindjárt káposztás hússal, hogy még a fogam is tele lett korpaciberével.

A Tiszát azalatt felszántották, vetettek bele répát, dudát, trombitát, — édesapámnak is volt benne két véka korpavetése; lekaszáltam, lett belőle három véka árpa, mikorra kiszeeleltem, lett belőle négy véka tisztabúza. Azt mondja édesapám, menjek ki a ménesre, hozzam haza a fakót, vigyem el a malomba a búzát. Én hát elmentem a ménesre, hazahoztam a fakót, elvittem a búzát a malomba; — de a malom nem volt otthon, oda volt a sinai hegyen epret szedni. Én is ledugtam az ostornevelem a Tisza partjába, elmentem a malomért; mikorra visszahoztam,

nagy fa lett az ostornyelemből, a közepe odvas volt, tele volt seregélyfiókkal. Volt rajta egy lyuk is, azon próbáltam bedugni a kisujjam', de sehogy sem fért, próbáltam az öklömet, az sem fért, próbáltam a fejemet: könnyen belecsuszant, de bele is szorult. No most, istenem, teremtőm, mit csináljak, hogy vegyem ki a fejem? Akkor jutott eszembe, hogy van otthon az édesapámnak egy baltája meg egy szekercéje. Hazaszaladtam. Mikorra hazaértem, a balta hatot fíadzott, a szekerce meg kilencet. Felkaptam egyet, azt se' néztem, melyik az öregebbik, kivágtam a fejemet az odúból; jaj de hogy' is örültem én annak, hogy kivághattam. Tele szedtem az ingem derekát anyányi seregélyfiókkal, de bezzeg megjártam, mert a sok seregély el kezdett velem repülni, vittek repülve. Mikor a Tisza felett vittek, meglátott egy palóc asszony, aki ruhát mosott a Tiszában, elkiáltotta magát ijedtében: „Ó-vé Máriám!” Én úgy értettem, hogy „oldjam meg a gatyám”, megoldtam hát a gatyám', a sok seregély mind elszabadult, én meg szépen belecseppentem a Tiszába. Meglátta ezt egy istentelen gránatéros, kirántott a Tiszából hajmál fogva: „Gyere bele a sugár ágyúba”; avval beletöltött a sugár ágyúba, egész idáig lőtt.

Adjon isten szerencsés jó estét kendteknek!

Az aranyeke

Volt a világon egy gazdag és hatalmas király, csináltatott magának egy aranyekét, azután behívatta az ország nagyjait, hogy találják ki: mit ér? Gondolkoztak, törték a fejüket, egyik többet, a másik kevesebbet mondott, mint amennyibe került, elég az hozzá, hogy nem bírták kitalálni. Ekkor magához szólítja a legöregebb jobbágját, szinte azért, hogy találja ki, mit ér az aranyeke? Sokat gondolkozott ez is rajta, de nem találhatta ki, miért is a király meghagyta neki, hogyha három nap alatt ki nem találja, feje vesztésége.

Ezzel az öreg hazament. Búsul, búsul egész nap, sem nem eszik, sem nem iszik, nem kell neki semmi; végre észreveszi ezt gyönyörű termetű tizennégy éves leánya s megszólítja:

— Apám, miért búsulsz?

— Hogyne búsulnék, édes leányom — felel a apa —, mikor a király fejem vesztésége alatt meghagyta, hogy találjam ki, mit ér az aranyekéje, melyet a minap csináltatott!

— Mit ér, mit ér? még azon is kellene gondolkozni, eredj s mondd meg neki, hogy ekéjénél a májusi és április eső is többet ér.

— Jól megfontoltad-e leány? mert jólét és fejvesztéség forog kérdésben.

— Igen, apám. te csak eredj és ezt mondd!

Elmegy tehát a királyhoz s elmondja, hogy ekéjénél a májusi és áprilisi eső is többet ér.

— Honnan tudod, vagy ki mondta ezt neked? — kérde a király.

— Van egy tizennégyéves leányom, az mondta — felelé az öreg.

— Jól van — monda a király — igen jól van, hanem már most adok egy marék lent s mondd meg a leányodnak, hogy fonjon belőle annyi fonalat s a fonálból szőjjön annyi vásznat, hogy katonájim mind megférjenek alatta, mert különben feje vesztésege.

Ezzel hazamegy az öreg s előadja a leányának, mit mondott a király.

Mit? hát talán még ezen is kék törni a fejét! Itt van egy kis darab fa, vidd el a királyhoz s mondd meg neki, hogy csináljon belőle orsót, rokkát, motollát és szövőszéket, ha igen, akkor parancsolatja teljesítve lesz!

Elment az öreg s megmondta a királynak, hogy mit izent a leánya, hogy abból a kisdarab fából csináljon orsót, rokkát, motollát és szövőszéket, ha igen, akkor parancsolatja teljesítve lesz.

A király megilletődött ezen az okosságon.

— Hozd el — úgymond — leányodat, látni akarom!

Elhozta a leányát, a király megszerette és feleségül vette az alatt a föltétel alatt, hogy senkinek tanácsot ne adjon, mert különben elkergeti.

— Ígérd meg, kérlek, — mond a leány — hogyha elkergetsz, magammal vihetem, amit legjobban szeretek!

A király megígérte.

Történt a többek közt, hogy az udvarhoz panaszosok jöttek s a király nem lévén otthon, ezeknek a királyné adott tanácsot.

Nemsokára hazajön ám a király, s megtudva feleségének e tettét, annyira megharagudott reá, hogy megparancsolta neki-miszerint holnap virradóra házatól eltakarodjék.

Estére kelvén az idő, álomport hozatott a királyné s italban beadta a királynak, a király, hogy az álomporos borát megitta, ültőhelyében elaludt; akkor a királyné ölébe vette és szolgájával föltette a kocsira, elvitte apja házához. Reggel felé fölébred a király, ki akar menni, a szemöldökfába vágván fejét, felkiált:

— Ejnye, hol vagyok én?

— Itt vagy, kedvesem! — mondta a királyné.

— De hát ki vagy mi hozott engem ide?

— Én, — monda a királyné — mert azt ígérted, hogy amit legjobban szeretek, elhozhatom magamnak, téged szerettelek és szeretlek legjobban, téged hoztalak el.

Ekkor megölelvén a királyt, megcsókolá.

— Így hát, édes feleségem, én is téged szeretlek legjobban, hanem most már gyerünk haza, vigyük el apádat is s a gunyhót hagyjuk itt a szegényeknek.

Mikor hazaértek, újra lakodalmat csaptak, volt multság olyan, hogy még a kutya is fánkot evett.

Azután megvoltak ők otthon; nemsokára fajok született, kit Barugónak híttak; ifjukat nevelték, oktatták, tanították, boldogul éltek s élnek most is, ha meg nem haltak.

A próbára tett királyfi

Hun vót, hun nem vót, hetedhétországonn is tünann vót, az óperenciánn is túl, ahun a kurtafarkú kis disznó túr, vót egy kirá. Annak a kirának az asztaláná má hét esztendeig ült egy madár, akinek a hét álló esztendő alatt egy morzsa se jutott.

Eccer megemberelte magát a madár, felkelt az asztaltú, oszt aszonta a kirának:

— No! én most elmének, te embertelen kutya! te meg üllý itt aggyig, még a vérembű nem iszol!

Avval usgyi! ki az ablakonn, oszt nem látták többet a madarat.

A kirá azt hitte, hogy a madár csak tréfákozott, fel akart kelni a székirű, hát csakugyan nem tudott.

— No! ez a madár most engem megátkozott! monta magába

Kiszóll a letnagyobb fíanak, hogy akárhogy! akármint! de ő neki keffje meg azt a madarat, mer azé, hogy ő a székrű aggyig nem hü felkelni, még annak a véribű nem iszik.

Elindút a letöregebb kiráfi. Tünnan járt má ungonn-berkenn, mikor eccer ráesteledett.

Má éhenn is vót, elkezdett kenyereznyi. Ahogy eddegét, odament hozzá egy róka, aki kért túlle egy falat kenyeret.

A kiráfi úgy tett, mintha nem is hallotta vóna, másfele nézett.

— Megá! — mondta a róka magába —, maj mebbánodmét te eztet!

A minthogy igaz is lett, mer allyig alutt el a kiráfi, a róka lerágtá mind a két filit.

Ő má csak arra érzett fel, hogy nagyon fáj a fili-helyi. Mit csinállyék most má, ilyen csonkánn el nem indulhat, szégyenszemre vissza kellett fordúnyi.

Otthon elmonta, hojjárt, az apja jó összeszitta, azt nyerte vele.

Az öreg kirá most elkütte a közepső fiát. De az is abbú a végibű vót vágva a vászonnak, akibű a bátya, az is új járt a rókával: a két fili nekü ment haza. Azt is jól lepszkolta az apja. Elkezdett szomorkonnyi a filire, de a bátya vigasztalta:

— Sose búsú hé! akar avval, akar annékű!

Utóllýára a letkisebben vót a sor. El is ment, feltarisznyázta magát fájinú, nem vót semmi baja se.

Soká ment ő is egy hujába,¹ míg arra a here leterepedett, ahun a bátyai szoktak vót kenyereznyi.

Javába falatozott, mikor a róka odament őhöz is kole-dányi.² ő neki jó szí vi vót, avval a falattal amit a rókának ad ússe lakna jó, hát adott neki egy pille kenyeret.

A róka jóézüvenn megette, mikor lenyelte az utossó harapást is, aszongya a kiráfinak:

— Hát te jószívű vótá, én is al leszek hozzád. A két bátyádnak én rágtam le a filit, mer azok kényesek vótak, de te kérje akármit, ha met tudom tennyi, metteszem.

A királyfi oszt elmonta, hogy mi járátba vóna, ő, ha tunna abba segítenyi!

— No! ha csak az a baj, — mondta a róka, — az nem baj! Az a madár ennek meg ennek a kirának a birtokába van, ha csendesenn belopánkodol, el tudod hoznyi, de ahho az aranpok-

¹ egyhuzamban.

² kérni.

rócho, akinn a madár ül, hozzá ne nyú, mer meffognak, olyan biztosan tudom, mint az életemet! De ne fê! mer én veled leszek, majd adok én tanácsot!

A kiráfi meffogadta, hogy úgy tesz, ahogy a róka mongya.
Mentek is oszt együtt.

Mikor a királyi palotáho értek, a róka kivel maratt, a kiráfi bement. A madár ott ült a kertbe egy fa alatt egy arany pokróconn. Megfogta a madarat, de olyan szépen villogott a pokróc,, nem állhatta meg, hogy hozzá ne nyúllyék.

Mikor felemelte, az csak elkezdett csirimpolnyi, lármáznyi, úgy, hogy odbe észrevették mingyá: no! most valaki a madarat akarja elvinni!

Ki is szalattak, le is filelték a kiráfiit abba a szentbe.

Faggatták oszt, kérdezték, hogy mit akar ő avval a madárral? Akkor elmonta, hogy ő a szomszéd kirá fia, ezé meg ezé akarta vóna ő a madarat elvinni, hogy az apja a véribü ihassék.

Aszonta neki oszt a kirá:

— Van a szomszédomnak egy szép aranylova, ha te azt nekem megkerítéd, akkor neked adom a madarat!

Avval eleresztették.

Gond ütte a fejit, hogy hogy is szerzi ő meg azt az aranylovat! De a róka felvilágosította, hogy így meg így! azonn is van egy aranypokróc, ha ahho nem nyúsz, etted az aranyló!

De a kiráfi ott is csak új járt: hozzányút a pokróchó, meffogták.

Ott meg csak úgy ígérték neki az aranylovat, ha a szomszéd-kirá arankocsijá el bírja lopnyi.

Ő ráát mindenre, mondhattak vóna neki akármit!

A róka memmeg annyit mondott neki:

— Ha nem leszel olyan butu, hogy az aranpokróchó hozzányúllyá, akkor a kocsit szépen kihozhatod!

Hogy a kiráfinak hun járt az eszi, nem tudom, de az aran-kocsival úgy megjárta! a rossz üsse el azt a pokrócot, de nagyon kedves lehetett előtte!

Meffogták újfent!

Ott már el akarták agyabugyázni, de hogy a kirá kiment, nem bántották. Vallatóra fogták oszt. Szegény ihettyibe allyig tudott szónyi, akit mondott is, csak nehezen tutták belülé ki-orvosolnyi.

Utóllýára aszonta neki a kirá:

— Van ide nem messzi egy ház, abba őriz egy öregasszony egy szép tündérlyánt, ha te azt elhozod, a kocsit elviheted!

Elmongya a királ a rókának végig-hosszig, amit montak neki, de csak akadozott a szava, mer még most is tartott benne az iheccség. Az izzaccság meg csak dőt az arcárú, mintha öntöz-ték vóna.

— Em mán bajosabb egy kicsit, de maj tegyünk rulla! Al lessz abbú, hogy bemenünk mindaketten, oszt mikor má te ki-hoztad a lyánt, én tündérlyányé változók, az öregasszony majd azt hiszi, hogy én vagyok a tündér.

Úgy is vót. Bementek mindaketten. Az öregasszony épenn alutt, egy tündökszép lyány meg söprötte a pitvart.

A kiráfi karonn fogta, kivezette. A róka má a másik percbe tündérlyányé változott, oszt söprött tovább.

A kiráfi má jó távolyosann vót a tündérlyánnyal, mikor eccer a róka is a nyomokba vót.

Kérdezte oszt a kiráfi a rókát:

— Hát törtint-e valami?

— Dehogy törtint! Felézzett az asszony, rajtam észrevette, hogy nem az ő lyánya vagyok, elkezdett kiabányi, ráült a sep-rőre, hogy majd ezt a lyányt visszaviszi, de tik má annyira elgyöt-tetek, hogy idáig az ő hatalma nem terjed. Én meg visszaváltoz-

tam, oszt úgy loholtam utánatok-e! Hanem most maj bemenünk az arankocsié, tudod-e?

A kiráfi má ekkora meszszerette a tündérlyánt, nem vót neki szívi túlle mevványi, ha aszonta a rókának, hogy ő a lyánt má nem aggyá oda, ha az apja a székirú sose kel is fel!

— Azonn is segítünk! maj leszek én kisasszony, vezess be, de csak úgy, ha meffogadod, hogy a véginn mindent megfelezünk!

A kiráfi szorúccságában azt is megígérte.

Mikor a palotáho értek, a rókábú gyönyörű tündérkisasszony lett, a valóságosat kivel hatták, ők meg bementek.

A kiráfi nemsoká gyött kifele az arankocsiival.

Ráültette a szép lyánt, oszt ment olyan sebesenn, ahogy csak bírt.

Má jó messzire vótak, mikor eccer a róka is vélek van.

Elmonta oszt a róka, hogy javába ölelgette a kirá, mikor neki eszibe jutott, hogy a kiráfi meg a szép lány má jó elmehettek a palotabú, eccer csak átvatozott rókáé. A kirát maj kitörte a rossz! úgy megihett!

— No! csakhogy ennyire is vagyunk mán, — sóhajgatott a kiráfi — de még kettő van hátra!

— Maj rendbe leszünk avval is! — monta a róka.

Hát rendbe is lettek. Mer a róka átvatozott arankocsié is, elhozták az aranylovat, átvatozott aranylóé is, oszt elhozták a madarat is, akitü a kirá a felkelésit várja.

Így oszt övék lett a szép tündérlyány, az arankocsi, az aranyló, meg a gyógyító madár mind.

— No! most má felezzhetünk! itt van minden! a lyánbú is, a kocsié is, a lóbú is, meg a madáré is!

Szegény kiráfinak maj mehhasatt a szívi.

— Nem bánom én, felezzünk meg mindent, csak a lyánt nem! ne fossza meg ettü letalább!

— No! jó van! hát nem felezek meg semmit, de fogadd meg, hogy amit itt az útonn hazáig tanálunk, mindent megcsókolsz!

A kiráfi meffogadta.

Először is tanátak egy döglött kutyát, olyan büdös vót, mint a mervílyes dög.

A kiráfi lehajolt, hogy megcsókollya, de a róka visszarántotta.

— Majd azt csókold meg, akit ezután tanálunk! Tanátak egy varas békát.

A kiráfi azt is meg akarta csókolnyi, de a róka aszonta neki:

— Látom, hogy ember vagy, ne csókold meg a békát! én csak próbára akartalak tenni. De most má menny haza tís! ágyon meg az Isten!

A kiráfi csakugyan is nemsoká hazaért, a madár lábát mevvágták, a véritű meggyógyút a kirá, úgy hogy a fia lagziján a szép tündérlánynyal ő táncolta a letfrissebbet.

A kiráfi oszt egész életyire boldog lett, a feleségivel: a szép tündérlányai még most is ének, ha men nem haltak.

A furfangos cigány

Vót eccer a világonn ec cigány. Annak annyi fia vót, mint a rostán a lyuk. Má se a házba nem fértek, se ennek nem bírt annyi az apjok.

Az öreg cigány eccer gondolt egyet, elindú ő világot próbányi, ki győzné enyivalóval azt a sok rajkót! csak a lelkit vezítíyi vélek! majd csak lessz valahogy!

El is ment. A gyerekejit meg mind otthatta.

Elért egy pusztára, annak a közepinn vót egy juhodály. Be-megy, hát ódabe a juhász épen fejt. Odaszól neki a' cigány: „hallod-e juhász! aggyá nekem egy kis tejet!” De a juhász jaszonta, hogy a tejbű nem ő rendelkezik, mer an nem az övé, ha egy borzasztó sárkányé, ő abbú nem adhat.

Hát ez a szó a cigánnak nem sokat ért. Vót nálla egy nagy cipó, csak belenyomta egy dézsa tejbe úgy, hogy a dézsába semmise maratt, a cipó mind felszítta.

„No! megá cigány, maj lessz neked kapsz, csak ideérjen a sárkány!” „Less? less-e hát? ... majd adok én neki!”

„Acc-e hát!” hallacik egy nagy kiáltás az ajtónn. Odanéznek, épen gyött a sárkány. Megihett a cigány is, majd elejtette a cipót a kezibű. „Adok ám! mi vagy te! he! te egy rongyos sárkány vagy! de én a világerejú cigány vagyok! gyere hát ide, de új járs, mint ez a kődarab: tejet csavarok belüled!” A sárkány mecondollott erre a kemény beszédre.

„No, pajtás, ha olyan erős vagy, gyere el nálunk, ott hóttyig tanáhacc jó kenyeret!” „Jó van no! elmének, vágjon sét a szisz,

te bűdöss, de úgy legyenek ám, ahogy én parancsolom!” Hengegett a cigány nagyon, mintha ő vóna a kiskirá.

Mikor a sárkány házokho érnek, a sárkánt félrehítta az anyja, oszt aszonta neki, hogy „vidd ki ezt a cigánt a kertünkbe, te tudod, hogy van ott esz szép cseresznyefa, kűggyed ahho, cseresznyét szennyi, majd elbányik av vele!

Ki is mentek. A sárkány odavezette a morét a cseresznyefáho, hogy egyék belülié. De allyig ért hozzá a cigány, úgy elvágta, amg hetet bakázott. Mikor esett le a fűbe, ép egy nyúlra esett, am meg elkiáltotta magát, hogy: más! „Nem más... én vagyok Jónás, a csigány!”

Má akkorra a sárkány is odaért. Monta a cigánnak, hogy „no most má vót, ami legyőzött” „Legyőzött!?! engem?! ennye! hogy a fricsinyavalya törjön ki, hát má hogy győzött vóna le! melláttam a kis öcsémet itt a fűbe, la! ehhe ugrottam oda! Né hogy fogna má rám valamit! Ne gondold, bűdös, huzzsun össe a geres!”

A sárkány elhitte, amit a cigány mondott.

Mentek befele. De útközbe a sárkány aszonta, hogy elhiszi a cigány nagy erejit, de ő meg szalannyi tud jobban. Aszongya rá a cigány: „Jobban!? tee?! is' a kis öcsém is jobban tud tenálad, te nyavalyás! hát próbáilyuk meg, no!”

A sárkány beleegyezett el is indút a mucival versent, de egy ürgelyukba úgy hasravágódott, hogy a mucit iteletnapig se tutta vóna má utóérnyi.

A sárkány má látta, hogy nem fog ki a cigányonn. Az annyátú kért tanácsot. Az aszonta neki: „tudod-e mit? mennyetek el az erdőre, hozzatok fát. Aki többet tud hozni, al lessz az erősebb!”

El is mentek ők. Rakott a sárkány olyan hát fát, hogy a cigány mingyá meddőglött vóna alatta. A cigány meg kivitt egy

szörnyű hosszú kötelet, kerítényi akarta vele az erdőt. Látta ezt a sárkány, mekkérdezte, hogy „mit csinálsz, te bolond?!” „Mit?I felkötöm azs égés erdőt, ost hazsavisem, ráhajítom a házsatokra, hogy fordúllýék fel azs a бүdös anyád! Én nem sajnálom!”

Még a sárkány fogta könyörgöre a dolgot, hogy így ne tegye, úgy ne tegye, má csak az anyját kimillye meg.

De a cigány nem akart tágítanyi. ő viszi, nem bánnya, hogy dögöllyön meg az a vén kutya!

Utóllýára oszt mégis engedett, nem vitte haza az egész erdőt, nem vitt egy mákszem fát se, míg a sárkány vitt olyan hátal, hogy el nem bírná egy fél fálú.

Mikor hazaérnek, a sárkány elpanaszollýa az anyjának, hogy járt, hogy a cigány az egész erdőt el akarta hoznyi, oszt a házra borítanyi. Akkor aszongya neki az annya: „fiam, horgyatok vizet! aki többet tud hoznyi, al lessz az erősebb!”

A sárkány vállalkozott.

De a cigány ott is az eszivel élt. A Duna mellett kezdett ő egy árkot ásnyi arafele, amere a sárkány lakott.

„Micsinász te avval, hé!? — kérdezte a sárkány.

„Hát elvisem azs égés Dunát meg a bennevaló vizset mind, hogy degellyen meg benne azs a kutya anyád! fullýék meg! t-nem sajnálom!” A sárkány megihett most is, mer fétette az anynyát, hogy ez a bolondos cigány még metteszi, amit mond. Rimánkodásra vette a dógbt, hogy csak haggyon fel a dologgal, má láttya, hogy ő a vitézebb! „Vitézseeebb!? meghisem ast! kösönd annak, hogy sépenn kérté, máskép végi lett vóna annak a tetyves anyádnak! hogy a zsizs rágjon séjjel, olyan apróra, mint a mák!”

Mikor megérkeznek, mongya a sárkány az anyjának, hogy nem lehet evvel semmire se mennyi. Olyan vitéz.

Másnap láttya a sárkány, hogy a cigány zsákokba horgyaa csutkát a házok mellé. Megkérdezte: mit akar? A cigány ép ak-

kor gyújtott a pipájára: „Mit akarook?? rátok gyútom a házsat, ha nekem nem accs egy zsák pest, meg engem hazsa nem visel! Sebesenn ast a pest, mer ha mehharaksok, nincs azs a pézs, amé innét elmennék. Üssön el a ross!”

A sárkány hamarosan mettőtött egy zsákot pézzel, arra a cigány ráterítette a szűrít, annak tetejibe meg felült maga. Űgy vitte a sárkány a cigánt haza a falujába.

Mikor betérnek az udvarra, a sárkány levetyi a vállárú a nagy zsák pézt, úgyhogy a cigány háza mingyá szerte-szét szakait.

„Micsinátá, sárkány!” — mongya neki a cigány — „mé dőtötöd sét azs én házsam!? reskess túllem, mer megeslek, te kutya! — Gyerekek, gyertek csak elé, pofozzsuk fel est a samár sárkánt!”

Azok elégyöttek, vótak elegendövenn, úgy felpofozták a sárkánt, hogy az ihettyibe táng mém most is szalad.

A légy meg a bolha

JCjCcer a légy meg a bona elindútak világot próbányi.

Azt kérdezi a bóha a légytű:

— Hallod-e, pajtás! mé van neked olyan nagy külíszemed?

Aszongya a légy:

— Hát azé, hogy mikor a kopasz ember fejire szállok, megcsípom, oszt ő haragjába engem agyonn akar ütynyi, de nem engem, ha a fejit ütyi meg, azonn én olyan jóézü nevetek, hogy kidülled a szemein is. A sok nevetéstű van nekem nagy szememí

Ezenn még a bóha is nevetett.

Akkor aszongya a légy:

— Hát neked, pajtás! mé olyan görbe a hátad?

Aszongya a bóha:

— Hát bíz acs csak attu van, hé! mer én a letnehezebb embert is fel birom emelnyi. Ezt teszi a sok emelgetés!

A légy ezenn olyant nevetett, hogy a szemi méj jobban kidülledt.

Nem igaz

Az egyszeri cigány egy urasághoz elszegődött inasnak. A cigány nem kötött ki magának semmi bért, csak azt, hogy hazudhassak kedvire, de az uraságnak semmire se szabad azt mondani, hogy „nem igaz!”, másképp az uraság fizet a cigánynak egy véka ezüstöt. Megegyeztek.

De a cigány kapta magát, mindjárt előljáróban nem ment szolgálatba vagy három napig. Mikor megkerült, megkérdezi az uraság:

— Hát te hol voltál, te akasztófáraláló?

— Jussoltam, nagyságos úr! Kaptam az apámtól három lovat: egy keheset, egy kaptást, meg egy kapcsost.¹ Az egyikre felültem azután, oszt kimentem a dinnyeföldünkre, ahol az apámék épen szüreteltek. Mihelyt megláttak, elbújtak egy nagy dinnyébe. Kapom magam én is, meglátok egy görögöt,² beleugrajtok. De nem álltam ám meg, hanem szalajtottam tovább. Útközben egy meredekhez értem, hát a hogy ugrajtanám, már odaát is voltunk, akkor vettem észre, hogy az én lovam derékon kettészakadt. Ugyan mit csináljak most már? Volt egy nagy kerek fűzfa, arról kipkedtem-kapkodtam le egy pár gallyat, avval kötöztem össze a lovam. Akkor mentem árébb. Hát egyszer hátranézek, látom, hogy a lovam oldalából egy égig érő fa nőtt ki. Fogtam magam, a lovat otthagytam, felmásztam a fán az égbe, ott elszegődtem az Úristenhez béresnek. A legelső

¹ rossz, elnyomorodott lovak jelzői.

² görögdinnye.

dolgom az volt, hogy kölest bíztak rám, azt kellett őrzeni. De nem jól őriztem, az Úristen úgy a hátamra vágott a botjával, hogy otthagytam a bérességet is, meg a mennyországot is. Csüngött ott egy kötél, azon leereszkedtem a pokolba, hátha majd ott jobb szolgálatot találok. Ahogy beértem, hát mit látok, — az úrnak az apját éppen akkor nyomták nyakig a szurokba.

— Nem igaz! nem igaz! — kiáltott rá az uraság.

— Hazudsz, kutya cigány!

Avval a cigány feláll, meghajtja magát az uraság előtt s azt mondja:

— Ugyan, nagyságos úr! nem fizetné ki a véka ezüstöt?

Az uraság akkor vette magát észre, de már későn.

A cigányt jól összeszidta s azután kifizette.

A ténsúr és Jancsi kocsis

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy módnélkül gazdag öreg úr; mikor az meghalt, nagy pompával el is temették, de hiába temették el, mert minden éjjel visszajárt. Imádkoztak érte, miséztettek érte, mind hiába! Csak haza járt az, és olyan lármát, csörgést, ijesztgetést vitt véghez, hogy a háznépe már majd megbomlott a félelemtől.

Különösen az özvegy ténsasszony nagyon búsult, szomorodott s azt mondja egyszer a konyhában:

— Óh, ugyan mért is nincs szegény boldogult férjemnek nyugalma, hogy hagyja másokat is nyugodni; de éjről éjre felverni a házat! — hisz mióta meghalt, ki se aludtam magamat.

— Hej, segítenék én azon, ha rám bízna a dolgot ténsasszonyom, szólalt fel a vén Jancsi kocsis — csak adna nekem száz forintot egy kis időre, meg csináltatna egy koporsót, amibe én belefeküdném, akkor ténsasszonyom levitetne a kriptába, szépen a ténsúr mellé tétetne: tudom istenem, hogy kitudnám, mért jár haza szegény ténsuram!

Jancsi régi cseléd volt, együtt öregedtek meg' az úrral, a ténsasszony megbízott benne, adott neki száz forintot, s azt mondta, hogy ha segít a bajon, neki ajándékozza mind a száz forintot; aztán megcsináltatta a koporsót is.

Jancsi a pénzt elásta az istállóban, aztán befeküdt szépen a koporsóba, rátették a fedelet, levitték az úr mellé a kriptába.

Amint ott fekszik csendesen, egyszerre csak üti a tizenkét órát. Jancsi hallja, hogy a ténsúr koporsójáról leesik a fedél,

Jancsi is kapja magát, lelöki magáról a koporsó fedelét; akkor az úr felült, Jancsi is; aztán az úr kilépett a koporsóból, Jancsi is.

—Hát te, hogy jöttél ide, Jancsi? kérdezte az úr, mert épen szemben álltak egymásnak.

—Instálom alásan, csak úgy mint a ténsúr, meghaltam, hát eltemettek.

—Hát most hová mégy?

—Csak oda, instálom, ahova a ténsúr.

—De én felmegyek a házba, nekem ott még dolgom van.

—Nekem is, ténsuram; azért nem is pihenhetek a koporsóban.

—De már micsoda dolgod lehet neked, Jancsi?

—Hát nekem bizony, instálom, egy kis pénzeckém volt, s én az elástam az istállóban, most azt megyek megnézni.

—No, én is olyanféle járatban vagyok, gyerünk hát együtt.

Elindultak. Ahogy a kriptaajtóhoz értek, az úr keresztül ment a kulcslyukon s visszaszól:

— Gyere már, Jancsi.

— Jaj, nem mehetek, ténsuram, nem férek ki a kulcslyukon.

Az úr rátette a kezét a zárra, mire az menten felpattant, s Jancsi kiment, de az úr megcsóválta fejét s azt mondta:

— Jancsi, Jancsi, ez nekem sehogy se tetszik, te nem vagy meghalva!

— Meg vagyok, ténsuram, már hogyne volnék, meg vagyok én halva, csak még nem vagyok kiheverve, még testes vagyok.

Amint mennek az udvaron, azt mondja az úr:

— Legelőször is nézzünk be a házba, ijesztgessük meg az asszonyokat.

A konyhába megint a kulcslyukon ment be az úr, de Jan-

csinak megint csak ki kellett nyitni az ajtót, máskép be nem mehetett.

— Jancsi, Jancsi, szólott az úr fejcsóválva — ez nekem sehogy sem tetszik, te nem vagy meghalva.

De Jancsi megint csak azt mondta:

— Meg vagyok, ténsuram, már hogyne volnék, meg vagyok én halva, csak még nem vagyok kiheverve, még testes vagyok.

Ott aztán leszedték a fazekakat, lábasokat, tálakat, kanalakat a polcokról meg szögekről s vagdaltak mindent a földhöz; olyan zörgést, csapkodást vittek véghez, hogy egy lélek sem alhatott a házban. Hanem abból, amit az úr a földhöz vágott, semmi se tört össze, magától visszament szépen a helyére; amit pedig Jancsi vágott földhöz, az aztán ott is maradt száz darabra törve. Erre megint megcsóválta az úr a fejét:

— Jancsi, Jancsi, ez nekem sehogy se tetszik, te nem vagy meghalva!

— Meg vagyok, ténsuram, már hogyne volnék, csak még nem vagyok kiheverve, még nehéz a kezem.

Bementek aztán a szobába, ott is csapkodtak, földhözvagdaltak mindent, felforgatták a székeket, asztalokat; mikor már az egész háznép a legnagyobb rémülésbe volt, akkor elmentek a pincébe. Ott az úr rátette kezét az egyik hordóra, amire az kifordult helyéből s alatta egy nagy fazék pénz volt beásva.

Hej, Jancsi, Jancsi, — sopánkodott az úr, lásd ez az én bajom; átok fekszik ezen a pénzen, mert árváktól vettem el; míg ez azoknak vissza nem lesz adva, addig nekem a koporsó sem ád nyugodalmat; de már hiába, hiába minden, mert erről a pénzről senki sem tud semmit.

Ezzel egyet intett, s a fazék pénz visszasüllyedt a földbe, aztán rátette kezét a hordóra, az is visszafordult helyére.

— No, Jancsi, most gyerünk a te dolgodra.

Elmentek az istállóba, ott Jancsi előkeresett egy ásót, azzal ásta ki a száz forintot. Erre az úr megint megcsóválta a fejét.

— Jancsi, Jancsi, ez nekem sehogy sem tetszik, te nem vagy meghalva; hisz csak intenél, hát feljönne a pénz.

— Meg vagyok halva, ténsuram, már hogyne volnék, meg vagyok én halva; csak még nem vagyok kiheverve, még nem tudom jól a módját.

Azzal Jancsi visszatette a pénzt, aztán földet meg szalmát kapart rá.

— Siess Jancsi, siess — mondja az úr, mert mindjárt üti az egy órát, akkorra már feküdnünk kell.

— Sietek, ténsuram, sietek, megyek, csak még egy kicsit benézek a házba, még egy kicsit ráijesztek az asszonynépre.

Jancsi bement a házba, az úr meg az ajtó előtt várta. Várta, várta, egyszer csak¹ beszól:

— Jancsi gyere már, tovább nem maradhatunk, mindjárt üti az egyet!

— Megyek, ténsuram, mindjárt megyek; csak még egy kicsit ijesztgetek. Még egy pár tál van itt, azt csapom a földhöz.

Evvel Jancsi csapkodta, törte a tálakat, fazekakat a konyhában; zörgette, összeverte a rézedényeket, egész Ítéletet csinált a háznál. Megint csak beszól az úr:

— No, Jancsi, ha nem jössz, itthagylak, mert tovább nem maradhatunk.

De Jancsi épen azt akarta, hogy otthagyja, azért csak kiáltott:

— Megyek, ténsuram, már megyek!

Hanem azért nem ment, míg egyszer csak üti az egy órát, s a ténsúr visszatűnt a kriptába.

Jancsi aztán felverte a háznépet, de nem is kellett azt felverni, mert úgy se aludt senki a háznál és elbeszélte amiket ta-

pasztalt. A tensasszony pedig a reggelt se várta be, hanem lement a cselédekkel a pincébe, ott nagy ügyel-bajjal elmozdították a hordót s addig ástak alatta, míg meg nem találták a fazék pénzt, azt azután kivették, a tensasszony mindjárt reggel visszaadta az árváknak, akiknek isten előtt igaz jussok volt az a fazék pénz; Jancsinak meg odaajándékozta a száz forintot, azonfelül még borraivalót is adott neki.

A ténsúr aztán nem is járt többet haza, csak még egyszer jött el Jancsihoz, s azt mondta neki:

— Jancsi, Jancsi, megcsaltál! De mégis köszönöm, édes szolgám, mert jót tettél velem, most már nekem is lesz örök nyugodalmam.

A gombóc

Az ecceri paraszt kövér ludakat vitt le Pestre elannyi. Jó vásárt csinát; nos mikor megéhezett, hát bement egy traktírba ebédőnyi. Odagyütt hozzá a kernyel; nos aszongya mit hozzon ennyi. Hát csak hozzon valamit, ami kíszen van, aszongya a paraszt. Ammeg látta, hogy szeginy ember, hát hozott neki gombócát. Nagyott nízett a paraszt, hogy hát a pízii se ehetyik valami urassat; de má csak megette, mer szígyellette vóna visszaküdenyi. Hanem osztén látta, hogy eggy úrnak csibepecsenyít vittek, mer aszonta, hogy répéter. Neki is gusztusa gyütt a csibepecsenyére, hogy ő is aszonta, hogy répéter. Dé ő neki megin csak gombócát hosztak. Még azt is megette; de má akkor mίrges vót. Azt tutta, hogy tán csak tívedísbű hoszták neki a gombócát, hát még jobban kajátott, hogy répéter. De bizon harmaccor is gombócát hozott neki a kernyel. Azt má nem bírta megennyi, mer a másik két porció is nagyon nyomta az ódalát, hát berakta a tarisznyájába; nos avva gyütt haza.

Az egisz úton bosszonkodott, hogy gombócává köllött neki jólaknyi. Mikor má az uccájukba írt, hát szalad elibe a kis fia; nos má messzirű kajáttya, hogy aszongya, siessik ke ídes apám, főzött anya gombócát.

A pap meg a cigány

Alun vót, hun nem vót, de vót eccer esz szegín cigán; mikor nem vót má ippen semmi enni valója, ement a paphó.

— Segíjen rajtam, tisztölendő uram, mer íhen halok!

— Dúgozz cigán, felelt a pap, asztán lesz majd ennivalód!

A cigán ement, de bizon nem sokára megin csak a paphó gyütt.

— Segíjen rajtam, tisztölendő uram, mer íhen halok!

— Majd segít az Isten, cigán, felet a pap; csak menny e szípen, majd ád az ennivalót!

A szegín cigán szomorúan ment haza.

Vót pedig a papnak szép három tehene, ha a csordává mentek, mindig a cigán udvarán köllött átmenniük; mert a cigán háza ippen a falu végén az utón köröszbe fekütt.

A cigán udvara szíp gyöpös vót. Mikor hát a pap tehenei arra gyüttek, ott az udvaron ekesztek legeni. No iszen, kiszalatt a cigán minden rajkójáva, mekfogta a szíp három tehenet, asztán bekötötte az istálóba. A pap meg várta este a teheneket, de biz azok nem gyüttek. Kereste hát az egísz faluba, még utójára a cigánna mektaláta.

— Hé cigán, hogyan kerút ide ez a három tehén?

— Jaj tisztölendő uram, ezeket az Isten atta!

— De cigán, ezek az én teheneim! Csak ide velük!

— Nem lehet, tisztölendő uram, maga monta, hogy majd ád az Isten. Ezeket az Isten atta; én vissza nem áthatom.

Sokat pörűtek; utójára is abba eggyeszték meg, hogy amellikük előbb kivan a másiknak jó regget, azé legyen a szíp három tehén.

Jó van! A pap haza ment, a cigán peig szíp csöndessen utána sompojgott; mikor a pap bement a házába, a cigán fõmászott a fára, amellik ippen a pap ablakya előtt át; meg is hát rajta.

Reggè jó korán fõket a pap; de hiába, mert állig hogy ki nyitotta az ablaktyát, a cigán má ekezdett kiabáni:

— Jó regget, tisztölendõ uram, jó regget, jó regget!

— Hát te mit keresõ ott azon a fân, mi?

— Jaj tisztölendõ uram, itt hátam én ezen, hogy én kívánhassak előbb jó regget!

Így asztán a szegín cigányé lett a szíp három tehén, a pap meg semmit se kapott!

Hazug mese

Ecer es-siket, ev-vak meg ek-kopasz iementek riépát lopnyi.
Mikor huszkották a riépát, iekezdi a siket: Ott valamit hallok!
A vak meg: Nízzítek, valamit látok! Erre fölugrott a kopasz:

Uccu bizon szalaggyunk!
Hal-loboggyon a hajunk!

A katona orra

Hi csata akamávuo levákták ek katonánok a zuóráát. A szegin katona mittett? Füovette a levágott uóra darabgyát ies visszattette; ies kiérdezi a pajtását, ho juól van-e? Aszongya: nagyon juól van asz pajtás, mer a liktya van föllü: könnyen beleeregetheted a tobákot kanálluó.

A rátóti csikótojás

A rátóti csősz egyszer a mezőn egy hamvas uritököt talált.

— Tyű, fékom adta-teremtette, hát ez már megin' mi?

Fölvette, megtapogatta, megszagolta, de a maga fejétől mégse tudta kitalálni, hogy mi. Bevitte hát a faluházára, ahun éppen együtt volt a kupaktanács. Mikor a csősz a tököt letette, az életes előljáró urak is mind elszörnyülködtek.

— Sok időt megértem, de ilyen isten-teremtményét még nem láttam világéletemben.

— No, én is sok mindenben keresztülmentem, de ilyent még én se ettem életemben.

—, Hát 'szén, ami azt illeti, én se vagyok már mai gyerek, hanem azért a fene jobban tudja ám, hogy mi a csoda lehet ez. Itt aztán a bíró is beleszólt:

— Hát atyafiak, ez — miként a formája is mutatja — semmi, de semmi más nem lehet, csak tojás.

— Persze, hogy tojás! Mert mi a durrogó ménkü is lehetne» ha nem tojás.

Ezt aztán a csősz is erősítette avval, hogy egészen meleg volt, mikor tarisznyájába tette. A bíró nem hiába volt okos ember, mert most még azt is tudni akarta, hogy a tojás micsoda tojás. Az öreg előljárók gyíksárkányra meg lúdvércre¹ gondoltak, de a bíró inkább a csőszre hallgatott, aki olyaténképpen beszélt, hogy akkoriban egy idegen csikó csatangolt a határban. Erre aztán az előljárók is rázendítették.

¹ lidérc.

— Úgy van! Ez az idegen csikó tojta. Mert mi az isten csodája is tojhatott volna nekünk ekkorát?

— Noha eddig már szerencsésen eljutottunk, — szólott a bíró — még csak azt mondják meg atyafiak: mitévők legyünk?

— Kiköltetjük!

— Ki ám, de mivel? A mi lovaink nem tojnak, tehátlan tehát nem is költenek.

Ámbátor mindenki törte a sütniválóját, mégis csak a bírónak támadt jó gondolata.

— Tudják mit atyafiak? Amihez nincsen elegendő esze a rátóti lónak, van a rátóti tanácsnak. Én a'mondó vagyok: hogy a drágalátos tojást kölesük ki mink magunk.

Nagy szó volt bíz' ez, de azért bölintottak rá valamennyien. Jó példának okáért először a bíró ülte meg, aztán a többiek rendben, amint következett.

Bizony még ma is ülne rajta valaki, ha a szomszéd falukban rebesgetni nem keztek volna, hogy a rátóti kupaktanácsra rázápult a csikó-tojás. Erre aztán az előljárók is zúgolódni kezdtek, hogy ők bíz' nem ülik tovább senki lova tojását.

A bíró nagyon elszomorodott, mert szentül meg volt győződve, hogy a kis csikó már mozog. Az előljárók meg váltig azt állították, hogy a tojásnak már szaga van. Végtére is megállapodtak hát abban, hogy a záptojást kiviszik a határra s onnan egy dombról afelé a falu felé gurítják, amelyik a rátóti tanács kiszólásában leginkább serénykedett.

Most aztán az egész Rátót kiállt annak a csodájára, hogy csúffá lesz téve a rossznyelvű szomszéd falu. Mikor az orrukat már valamennyien befogták, a bíró gurítani kezdte a csikó - tojást. A tojás gurult, gurult, s a domb alján belegurult egy gelegye-bokorba.¹ Ott rapityánként² törött, a bokorból pedig ugyanakkor kiugrott egy piciny nyúl. Egész Rátót elkiáltotta magát:

¹ galagonya-bokor.

² darabokra.

— Ni, a piciny csikó! Fut a piciny csikó! Utána, emberek!

A sok nép utána eredt. A dombon csak a bíró maradt és ott szomorúan mormogta magában: „Nem megmondtam, hogy a csikó már mozog. Hej, mér' is nem ültük hát türelemmel, még egy-két nap azt az istenadta csikó-tojást!”

Markalf

Egyszer egy királynak volt egy jókedvű bolondos embere: úgy hittak, hogy Markalf. Az urak, úrfiak, királyok, hercegek nagyon szerették, mert unos-untalan tréfákozott velük. Csak ha haza vetődött, volt nemulass neki. A felesége mindig mosdatta, szapulta szegény fejét. Egyszer aztán Markalfnak se kellett több: jól elverte az asszonyt. Ez csak annyit mondott, hogy „vigyen el az ördög”; de ezt nem hiába mondta, mert a rezidencia kerítésénél az ördög már útját állta Markalfnak.

— Ki vagy?

— Az ördög.

— Jól van! Verekedjünk. Te a vas villát veszed, én meg egy nyársat fogok. Te a kerítésen belül állsz, én meg kívül maradok.

Úgy lett. Egymásnak estek. Az ördög bökölte a kerítést, mert a vella benne megakadt. Markalf pedig össze-visszaszurkálta az ördögöt.

— Ez nem igazság! — ordította az ördög. Inkább üssük egymást agyon.

— Jól van! Ha te az ördög vagy, kapj fel egy nyomórudat. Én megelelgeszem egy furkósbottal is.

Úgy lett. Markalf egy kupába állt, aztán fejbekólintotta az ördögöt. Mikor pedig az ördög rá akart vágni, szépen leguggolt.

— Ez sem igazság! — ordította az ördög. Inkább fussunk versenyt. Ha aztán legyőzlek, bugyromba teszek.

— Állom! Gyerünk a mezőre. Onnan egy bokortul futunk majd a hegyen át meg vissza.

— Úgy lett. Markalf egy bokor felé ment, amelyikben nyulat tudott. Mikor közelébe értek, kereket oldottak. De Markalf csak a bokorig futott, mert a nyúl felugrott, az ördög meg utána. Mire visszatért, Markalf már egy pacsirtát is fogott.

— Ez sem igazság! — ordított az ördög. Te négy lábon is tudod vinni az irhát. Inkább dobjunk a levegőbe valamit. Ha magasabbra dobok, bugyromba teszek.

Úgy lett. Az ördög föllódított egy nagy szikladarabot, Markalf pedig földobta a pacsirtát. Az ördög elszörnyülködött, mert a pacsirta magasabbra is ment, meg vissza se esett.

— Ez sem igazság. Törjünk inkább követ, ha lepipállak, bugyromba teszek.

— Állom! De ha az ördög vagy, akkor te is úgy csinálsz, ahogy' én.

Markalf elővett a tarisznyájából egy pogácsát, kettétörte, aztán szépen megette. Az ördög meg újra fölkapott egy szikladarabot, kettétörte, aztán rágni kezdte. Mikor az agyara kitorlott, elordította magát:

— Jól van, komám, kifogtál rajtam. Mivel tartozom?

— Vidd el a feleségemet.

Az ördög megígérte, hogy bugyrába teszi. Mikor hazaértek, az asszony éppen kemencét fűtött. A köszönésre visszafordult és meglátta az ördögöt. Ijjedtében elsikította magát, aztán úgy elvágódott, mint egy tejesköcsög.

— Baj van, komám! — szólt oda Markalf az ördögnek. Az asszony azért ájuldozik, mert kenyér helyett a kisfiúkat öltötte be.

— Hogyan? — kérdezte az ördög.

— No, majd megmutatom. Ez a sütőlapát, te meg vagy a gyerek. Most guggolj rá, aztán hajolj le, mert a kemence szájában megüthetnéd magadat.

Az ördög úgy odakuparodott, mint valami tuskédisznó, Markalf pedig bevetette a tüzes kemencébe. Az ördög persze nem égett meg, de mire az asszony magához tért, már heted-hét országon is túl járt.

Mivel Markalf felesége megtudta, hogy az ura megszánta, egy rossz szó nem sok, világ-életében annyival sem sértette meg.

Terülj, táska!

Egyszer itt, a Bakonyban, volt egy földhöz ragadt szegény seprűkötőnek tizenkét .lusta lánya, meg fő rá még egy iszákos, csatázó felesége. Míg a leányok apróbbak voltak, még csak győzte valahogy; de miótától fogva a szamarát is el kellett pocskolni: az üres kötőféket mindég a dereka körül hordta, hogy ő biz' felkötí magát.

Csak lett, csak volt. A szegény seprűkötő csak a szándékánál maradt. Hanem egyszer mégis lecsapott rá a mendergősmenykő. Jött a végrehajtó. Azt aztán sehogy sem tudta túlélni, hogy a kis házát is elvegyék tüle.

Kiment hát az erdőre s ott egy alkalmas faágra hurkot csinált. Mikor már imádkozott is annyit, hogy a fejét nyugodtan a hurokba dughatta, valaki rákiáltott:

— Hé, megálljunk! Ha kend a pokolba készül, vigye el ezt a táskát. Az öcsémnek küldöm. Mondja meg neki, tisztelem, csak szóljon rá, hogy „terülj táska!” A táska majd elterül és dül belőle, amire szüksége van.

A szegény seprűkötő ijedtében keresztet vetett, mire az, aki háborgatta, nagy hirtelenséggel ellett. De az üres tarisznya az ott maradt.

— Ha már tarisznyát küldenek tőlem, — gondolta a szegény seprűkötő magában — előbb kipróbálok: nincs-e valami huncutság a dologban. Egy kicsit elgondolkozott, azt' elkiáltotta magát:

— Terülj, táska!

A táska elterült és kifordult belőle a számár kordéstól, szerzősámustul.

— Na, ennek hát a fele se bolondság! — A tarisznyát nyakába vetette, aztán gyi! Gyerünk haza!

Otthon mindenki elképedt, mikor a csacsi gazdástul együtt beállított. Az apjuk persze semmit se szólt, hanem másnapra kelve már asztagban volt a töménytelen bankó, meg aranyból, ezüsből is volt egynehány garmada. Most gyere végrehajtó! Az hát nem jött, hanem tódult a sok csoszogó¹, no meg a sok kérő se maradt el. Annyira, hogy utóbb már a fészekfentő² is királyok és hercegek közt válogatott.

Eddéig volt, jó volt. Hanem bezzeg lett nagy ébröködés, mikor a tarisznyának lába kelt. Ezer szerencse, hogy a gangos torkú asszony nép mit se tudott felőle. Így csak az apjuk feje főtt, de utóbb már ez is beletörődött abba, hogy veszett fejsze nyelének még mindig megmaradt a bankóasztag, meg a garmadában álló arany és ezüst. Ebből ne lehetne kiházásítani egy tucat gyereket! Persze, hogy ki lehet!

Pedig dehogy lehetett. Éjfélkor már félreverték minden hangot, mert égett az asztag. Mire a falu összecsdődült és a vidék is megérkezett, már csak a garmadákat lehetett menteni. Nyüzsgött, mozgott a sok nép, de bíz' a nagy lótás-futásban, erőlködésben, kajabálásban nem lett köszönet, mert akárhogy szemfüleskedett is a kárvallott falamia, mire pirkadni kezdett, a sok pénzgarmadának is csak hült helye maradt.

Mire a seprűkötő felesége, meg a hoppon maradt tizenkét menyasszony újra megindíthatta volna a kerepelőjét, az apjuk már megint az erdőn volt. Egy alkalmas ágra mindjárt hurkot is csinált, mert a csapást dehogy tudta volna szegény feje

¹ háztűznéző, leánykérést előkészítő asszony.

² a legutoljára kikelt madárfiók: a legkisebb leány.

túlélni. Most még imádkozni is elfelejtett, hanem azért a hurokba nyugodtan beledugta a fejét. De valaki megint csak rákiáltott:

— Megálljunk, hé! Ha kend a pokolba készül, vigye el ezt a táskát. Az öcsémnek küldöm. Mondja meg neki, tisztelem, csak szóljon rá, hogy: „terülj, táska!” A táska majd elterül és dül belőle, amire szüksége van.

A szegény seprűkötő ijedtében keresztet vetett, mire az, aki háborgatta, nagy hirtelenséggel újra ellett. De az üres tarisznya, az ottmaradt.

Nézte: hát szakasztottan olyan volt, mint a másik. Egy kicsit elgondolkozott, aztán rákiáltott:

— Terülj, táska!

Jaj, csak ezt ne tette volna! A táska tüstént elterült, aztán kifordult belőle egy tömzsi ember, aki furkósbotjával a szegény seprűkötőt amúgy istenigazában elpáholta.

Mire magához tért, a tömzsi ember nem volt sehol.

— Hát iszen ez a tarisznya is csak valami — gondolta a seprűkötő magában. Gyere, végrehajtó! Gyere, feleség! Gyertek, leányok!

Eddéig volt, jó volt. A tarisznyát nyakába akasztotta, aztán ballagott hazafelé. Még a portájára se ért, mikor már tudta, hogy a másik táska ügye hányadán áll. Senki más, az ő tulajdon keresztkomája egy éktelen nagy bankó-asztagot rakatott. Csak éppen az új táskát ment haza elrejteni, aztán beköszöntött a komájához:

— Adjon isten! Jó munkálódást!

— Hozta isten! So' se búsuljon, koma. Majd csak lesz a komának is mit a tejbe aprítani. Meg a keresztleányaim miatt se fájjon a feje. Nem volnék jó keresztapjuk, ha illendőképpen ki nem házasítanám a szentjeimet.

De bizony ez a nagy uraság se tartott sokáig. A koma asztagja is leégett, meg a garmadában heverő sok pénzt is azonképpen elemelték. Mire pirkadni kezdett, már csak a seprükötő tibett-lábott a kárvallott koma udvarán. De most már nyakában volt ám a tarisznyája is.

Mikor a komája a tarisznyát meglátta, nagyot nézett. A seprükötő nem várt a szóra, hanem azt mondta: „koma, én csak a tarisznyáját mentettem meg, mert — tudom — ha az enyim oda nem ég, akkor én se volnék kárvallott ember.” Erre a tarisznyát a komája nyakába akasztotta, aztán jónapot köszönt s hazament.

Még délre se harangoztak, mikor már jöttek a seprükötőért, hogy menjen, mert baj van: ágyba dült a komája ura.

— Adjon isten, koma!

— Hozta isten, koma!

— Mi baj van, koma?

— Nagy baj van, koma! A tarisznya megbolondult. Nem bankó terül belőle, hanem egy botos ember. Már kétszer agyba-főbe vert, az istenadta.

— Talán rossz helyen tartogatta, koma?

— A széna-kutyó¹ fenekén, koma.

— Akkor hát nem értem a dolgát, koma.

Ej, dehogy nem értette. Értette bíz' azt. A seprükötő koma már hazamenet magához vette ellopott táskáját. Estefelé pedig a tolvaj koma a nyakára küldte a másik táskát is.

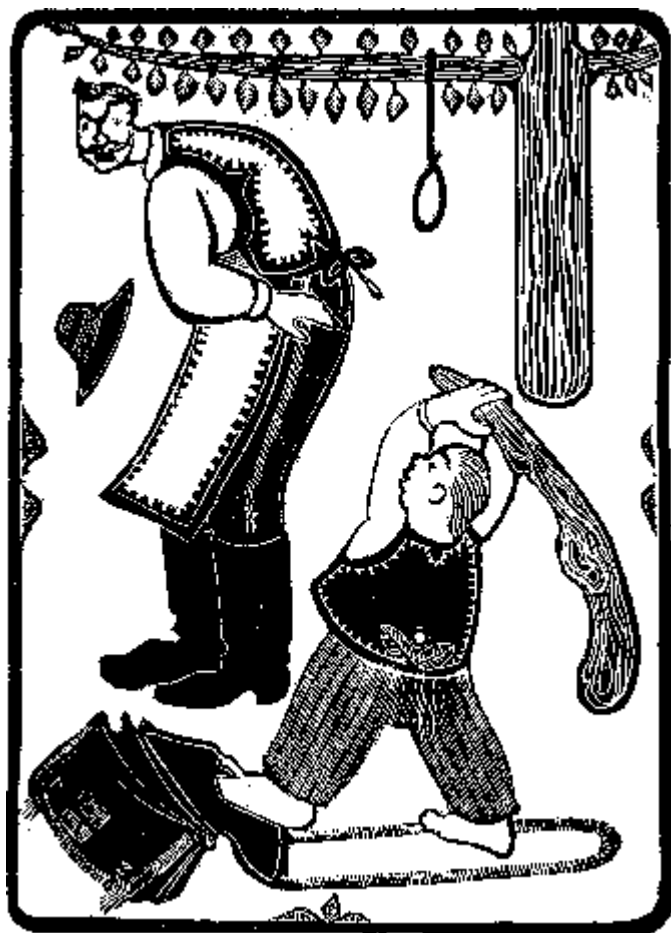
— Köszönöm, koma!

— Hát csak süsse is meg, koma! Engem azóta háromszor is csúffá tett már, koma.

— Váljék egészségére, koma!

A szegény seprükötőnek, mire a sok vőlegény násznépestől megérkezett, már tizenkét bankó-asztag állt a háza végében. Mi-

¹ szénás kamra.

kor a leányokat hazaröpítették, kinek-kinek a bankó-asztagját is utána szekerezték. Otthon csak a két tarisznya maradt. Ha valami kellett, csak a seprűkötő tudta, melyiket kell megszólítani. Amelyik elő volt, az persze ütött. Akár meg is mutathatom, mekkorát ütött.

Az állatok nyelvén értő juhász

Úgy juhász hajtott az erdőbe legeltetni és mikor hajtott, látott egy határtüzet és a tűzbe úgy fölívágta magát egy kégyó: fölívágta a farkát, a birkák mög kétfelé szaladtak onnét és a tűz ott maradt és a kégyó vagdalózott ott a parázsba. A juhász odamönt, mögsajnálta, hogy a kégyó ott a tűzbe szenved: a botjával szépen kifordította. Akkor a kégyó mégszóllamlodott a juhászhoz. Aszmongya:

— No te juhász, mit kívánsz te most éntülem, amér engöm a tűzbül mögszabadítottál?

Erre a juhász mögdöbrent, hogy ez micsoda löhet, hogy még beszéni is tud a kégyó.

— De mit kívánnék én tetüled, nem tunnál te neköm semmit anni!

— De én mög akarom ezt hálálni, én tégödet boldoggá tőhetlek, ha akarod! — Aszmongya: Ha mög akarsz tanúni mindőnféle nyelvet, én mögtanítlak rá rövidössen, de oly föltétellel, hogy ha azt te valakinek megmondod, azonnal möghalsz.

Fogadta a juhász, hogy nem mondja mög senkinek, titokban tartja.

— No hát csak hajsál, mönjél a birkáid után, mögtanulsz mindőnféle nyel vön beszéni, madárnyelvön tudsz; ha ez a titok benned lössz, addig tudsz érteni, de ha kimondod, vége az életődnek: azonnal mög fogsz halni.

De a birkái már az erdőbül kiértek. Hát amint az erdőben

mögy, egy podvás fához odaér, csonka teteje vót nekije, azon két szarka ugrál. Azt csevögik a szarkák:

— Már a takarékból elhordtunk mindön pénzt, ez a nagy ad vas fa mögtellött; de még van; hogy azt még hovál hordjuk?

Ezön tanakodtak a szarkák. Hát amint a juhász azt möghajja, körünézi a fát: — Ejnye, hát ez a kégyó most énevem jót tÖtt: ez az advas fa tele van pénzzel!

De a birkái már elmöntek azalatt egy rétbe; a rét be vót kerítfel, hanem a kapun beszöktek. Két kutyajja vót neki: egy puli, mög egy szöléndök, ezök a birkákkal möntek. Hát mikor a kert mellé ér a juhász, benéz a vágáson, egy nagy farkast lát a birkái után, odamögy a pulihol, asz' mongya:

— Adjál neköm egy birkát, mer éhös vagyok.
A puli asz'monta neki:

— Én miattam mind elvihetöd; hanem od van az a nagy szöléndök, a gypű alatt fekszik, ha az ád, én nem bännám, én miattam mind elvihetöd.

Ezt osztán mögértötte a juhász, hogy a farkas hogyan kért a pulitul birkát, a puli mög hová utasította a farkast.

— Megájj csak puli! Maj kidolmányollak én tégöd!
Odamögy a farkas a szöléndök kutyáhol:

— Adjál neköm egy birkát, mer én éhös vagyok; a pulitul má kértem, de az ide utasított, hogy te majd adol.

— Gyere csak, majd adok én neköd birkát.

Fölugrik, utánna a szöléndök, de bíz a farkas elszaladt. Akkor osztán a juhász bemönt a birkák után, odahíjja a pulit, akkor osztán két ódalrul jól kidolmányójjja. Hát mikor ölég vót neki, hogy elverte jól, akkor mönt a szöléndök kutyáhol, hogy majd azt szépön mökcirógatja; a' mög félt, hogy ű rá is rákerül a sor, be nem várta, elfutott. így a juhász kintelen vót a puli nélkül őrizni.

Este lőtt az üdő, hazahajt a juhász. Vót neki két erős szamara, mög vót neki egyg öreg édösaptya. Aszmongya az édösaptyának:

— Papa, foggya kend be azt a két szamarat hosszi kocsiba; elül-hátul cserént tönni, két fejszét föltönni a kocsira!

— Mit akarsz fiam, hiszen van nekünk fánk ölég, nem kő nekünk hozzá.

— No csak fogadjon kend szót, elmönjünk az erdőre, aszongya.

Az öreg engödelmeskődött, befogta a szamarakat, főtötte a két fejszét:

— Hát most elmönjünk, nem bánom.

Ez alatt a juhász is bezárta az akót. Az aptyával egygütt möntek az erdőre. Mikor odaértek ahhol az advas fáhol:

— No most itten fordújjon kend mög, és a szamarakat ki kő fogni! Ezt a fát levágjuk.

— Hó fiam, mit akarsz te evvel a nagy fával, hiszen nem tudjuk mink ezt lehordani !

— Nocsak engödelmeskődjék kend, fogadjon szót, és ezt levág-gyuk.

Az öreg mögijedt a nagy fátul, hogy ennyi fát neki vágni köll; de a fia főtürözött, nekivágott a nagy fának kétfelül, osztán kikopácsolta. Egyször mikor jól bevágta, hát dül a fa; abbul az a tengör sok pénz csakúgy dût le. Akkor az öreg a sok pénz-fül mögijedt, de a fia asz' monta nekije:

— Most boldogok löszünk, csak pakójjuk föl mingyár a kocsira!

De nagy éjjel vót már. El is tudták tönni rëndössen a kamarájjukba. A felesége mög nem tudott mi csinyáni: tudakolta tőle, hogy hun vöhatték. Asz' mongya:

— Ne tudakódd, akárhol vöttük, csakhogy van.

Ezök után az asszon nem hagyott békét az embörnek, mindig csak faggatta, kéntatta, hogy hun vötte a pénzt, annyira, hogy hát megmondta, hogy az erdőbül hozták eggy advas fábul.

— Hanem osztán hogyan tudad mög? — Azt nem mondom mög; mer hogyha én azt neköd mögmondom, én azonnal möghalok.

— Dehogy is halsz mög, csak mondd mög! Azér csak nem halsz mög.

— De én möghalok.

— Ha möghalsz, möghalsz!

így töprenkődött az asszon: hanem magába mondta. Másnap mögin kérdözte, hogy csak mondja mög, hogyan taláta mög.

— Semmiért se.

— Nohát csak próbára. Mondja mög kend, dehogy hal mög.

— No ha már ennyire kivöszöl a hénárbul, nem bánom, készítsd el a hidegágyot,¹ adjál neköm halálravalót, lefekszöm, a hidegágyon mögmondom.

Az asszon méginkább ugrabugrált, hogy csak mondja mög, hogy mennél előbb tudja mög. Azt hitte, hogy valakit agyonvert. De hát jó úton-módon taláta. Mikor osztán mögkészut a hidegágy, fölötözött az embör.

Akkor osztán már híre lött, hogy halódik a juhász. A' mög kitárta az ajtót, hogy csak nézzék az ü halálát, hogy majd ü hugyan hal mög. Hát nagyon sok nép oda gyült. Mögkészült a hidegágy, az állat fökötette és lefeküdt a hidegágyra. A szöléndök kutyajja mög az ágy alá feküdt, hogy ha mán a gazdajja möghal, ü is a gazdajjával mögy: mögdöglik, elpusztul. Hát asz' mongya a juhász a hidegágyon:

— Te asszony! Adjál te annak az én kedves kutyámnak

¹ ravatal.

egy darab könyeret, mer az ojjan szomorú: látja, hogy én möghalok, hát ü is velem együtt elpusztul.

Az asszony mingyár vág egy nagy darab búzakenyeret; de a kutya csak köröszültötte a két első lábát, az állát rátötte és úgy nézte nagy szomorúján a könyeret. A kokas, a mint az ajtó nyitfa vót, eszrevötte a könyeret és vagdalta, csipkődött és kotyogott:

— Gyertök, tik is ögyetök! A kutya mög rámorranik:

— Mér bántod te azt a könyeret, hiszen nem a te számodra van az odatével, hanem az enyimre; nem látod hogy a szögény gazdánk halódik és mégis ojjan étfággyal öszöd azt a könyeret? Én nem tűnék egy falatot se, te még az én részemet is ojjan jó étfággyal öszöd, hát nem szomorkodsz?

— Mér szomorkonnék? Dögőjj mög a gazdáddal együtt!

E'mög osztán a juhász hallgattya az ágyon, hogy mit mond a kokas. Le akart ugrani, hogy majd a kokast agyonüti, de hát bevárta, hogy mi gyün ki ebből. Asz'mongya a kokas:

— öleg hitfán rongyembör a gazdád, és teneköd ippen ojjan kevés eszöd van mint a gazdádnak; énnéköm van hetfenyöcfan feleségöm, én tudok neki parancsóni, ü mög annak az az egynek nem tud. Hát dögőjj mög a gazdáddal együtt. Én azér panaszkodjak?

Ekkor a kutyának mingyá jobb kedve lött, hogy igassága van a kokasnak. De a juhász főkéit ám az ágybul!

— Gyere asszony a kamorába! Majd ott mögmondom, hogy hun találtam.

Akkor levött a szögrül jó erős kötelet, összefonta kétrétüjen. Aszmongya:

— Hát mos tödd össze a kezedet hátul!

— Minek tögyem hátra? aszongya. — Azér, aszongya, hogy igy kő mögmondani, hogy hugyan találtam én azt a pénzt.

Az asszon hátra töszí a kézit, a' mög osztán egy sárga dróttal összeköti ezt a két hövekujját.

— Mos majd mögmondom azt, hogy hugyan talátam mög! Kaptya azt a kétrétű kötelet, jó fejbe türúte vele, elő-hátú pofozta vele. Jajgatott: Jaj, möghalok!

Akkor mög végigtapogatta, jól verte egész a sarkáig. Mikor osztán jó kinagyóta, aszmongya:

— Hát mögmondjam-e?

— De hát így köll mögmondani? No csak ne bántson kend, soha többet nem kérdöm. — Nézd én ezt így talátam, így köll mögmondani!

— Sohase kérdözte többet az asszon tüle.

Jegyzetek

Könyvemnek az volt a célja, amint ezt bevezetőmben is hangsúlyoztam, hogy az érdeklődő nagyközönségnek tréfás népmeséinkből olyan gyűjteményt állítsak össze, amely egyszerre ismerteti meg az egész magyarság ilyen természetű, értékes meseanyagával s ugyanakkor ennek a műfajnak minden lehető változatát is bemutassa. Tehát nem akartam átírt, módosított szövegekkel, motívumok írói feldolgozásával kísérletezni, hanem a meséket a legjobb, hiteles magyar népmese-gyűjteményekből válogattam össze, ezekhez csatoltam néhány mesét a magam újabb gyűjteményeiből is. A szövegek tehát szó szerinti közlések az alatt következő gyűjteményekből, csupán egy vagy két szót hagytam el, közlésük az illendőség rovására ment volna, kihagyásuk azonban még a mondat értelmét sem bontja meg. Ha a közlés változatlanul szó szerinti is, bevezetőmben már céloztam rá, hogy nem betűszerinti. A régi, múlt század végi helyesírás ma indokolatlan s a fonetikai hűséghez egyáltalán nem tartozó sajátosságait (ez, a mi, a ki, stb.) elhagytam, ugyancsak el kellett hagynom a zárt *e* hang különböző (a régi egy pontos *s* a ma használatos két pontos) jelöléseit, valamint a nyújtott *ó*, *u*, *i* hangok fonetikai értékű jelöléseit. Olyan fonetikai sajátosságok azonban (mint az ízes, özés), amelyek a tájnyelvre jellemzőek, tehát lényegesek, megmaradtak. Erre az átírásra szükség volt, hiszen nem akartuk, hogy a jelölési nehézségek az érdeklődő nagyközönség számára a szövegek olvasását szükségtelenül megnehezítsék. Aki a további betűszerinti pontosságra esetleg kíváncsi lenne, az itt megadott helyeken meglelheti a betűhív közléseket is.

Mínt hogy tervem további kötetekben a nagyközönséget s a fiatal-ságot megismertetni a magyar népmese gazdag s hűen közreadott világával, ne ütközzék meg senki, ha egy-két mese ismerős már előtte. Éppen az ilyen célú gyűjteményekből nem hiányozhatnak az immár klasszikussá vált, közismert népmesék, gyermekek, felnőttek legkedvesebb történetei. Nélkülük minden kötet csonka lenne. Ha a lehetőségek majd engedik, a további kötetekbe még több ismeretlen, de értékes mese kerül majd, mint jelen kötetünkbe, bár ez is javarészt olyan

meséket, vagy ismertebb mesék olyan változatait tartalmazza, amelyek eddig még nem kerültek nagyközönségünk elé.

Most pedig közlöm az egyes mesék eredeti lelőhelyét s egyben jelzem, hogy kinek a gyűjteményéből, vagy milyen sorozatból vettem a szövegeket. A lelőhelyek közléséből kiderül, hogy Erdély felől haladtunk Dunántúlra s lehetőség szerint az ország egyik jelentősebb táját sem hagytuk ki.

1. *A rest macska* (Háromszék irai.) MNGY (= Magyar Népköltési Gyűjtemény) XII: 137.

2. *A rossz fonólányból lett királyné* (Háromszék vm.) MNGY XII: 102.

3. *Mondjad hát: széna!* (Székelyföld), MNGY 111:354.

4. *Krisztus és a fősvény asszony* (Székelyföld), MNGY III:413-
í 5. *Ilók és Mihók* (Torockó), MNGY 1:422.

6. *Mátyás király aranyszőrű báránya* (Hétfalusi csángó község) T MNGY X: 103.

7. *A kis kakas kitúrta a sövényt* (Bihar vm.), MNGY I:438.

8. *Hogy tudnak a cigányok számolni?* (Nagyszalonta), MNGY XIV: 207.

9. *Az időjárás* (Nyírség), Ortutay Gy.: Fedics Mihály mesél: 335-

10. *Mátyás király és az okos leány* (Nyírség), Ortutay: Fedics Mihály mesél: 366.

11. *Két bolondos* (Rétköz), Ortutay: Nyíri és rétközi parasszmesék: 220.

12. *A cigány meg a fia* (Szolnok), Simonyi (= Simonyi Zsigmond: Tréfás népmesék és adomák, Nyelvészeti Füzetek, 4. Bpest,, 1902.): 43.

13. *A cigány meg a szél* (Szolnok), Simonyi: 43.

14. *Az ördög és a kovács* (Szeged), MNGY XIII: 436.

15. *Kire marad a kis ködmön?* (Szentés), Kálmány (= Kálmáuy Lajos: Hagyományok, I—II. Vác, 1914, Szeged, 1914.):1. 115.

16. *Hogy lopta el a juhástól két embőr a szamarát?* (Horgos), Kálmány: II. 139.

17. *A koma* (Magyarszentmárton), Kálmány: I. 103.

18. *Trikkum-trákum* (Magyarszentmárton), Kálmány: I. 81.

19. *Minden anyának a legszebb a maga fia* (Szeged), Kálmány:
I. 121.
20. *A loncsos medve* (Csongrád vm.), MNGY II: 427.
21. *A kis gömböc* (Csongrád vm.), MNGY 11:432.
22. *A halál és a vénasszony* (Csongrád vm.), MNGY 11:436.
23. *A kiskanász hozza el az aranykoszorút* (Battonya), Kálmány:
I. 30.
24. *Szent Péter Isten akar lenni* (Hódmezővásárhely), MNGY
1: 503.
25. *Szent Péter és a méhek* (Hódmezővásárhely), MNGY I: 505.
126. *Csali mese* (Hódmezővásárhely), MNGY 1:463.
27. *Az aranyke* (Hódmezővásárhely), MNGY XIII: 396.
27. *A próbára tett királyfi* (Besenyőtelek. Heves vm.), MNGY
IX: 72.
28. *A furfangos cigány* (Besenyőtelek, Heves vm.), MNGY IX:513.
29. *A légy meg a bolha* (Gyöngyös), MNGY IX: 545.
30. *Nem igaz!* (Eger), MNGY IX: 522.
31. *A ténsúr és Jancsi kocsis* (Garam-vidék), MNGY 1:447.
32. *A gombóc* (Esztergom vm.), Simonyi: 59.
33. *A pap meg a cigány* (Győr), Simonyi: 22.
34. *Hazug mese* (Rábaköz), Simonyi: 18.
35. *A katona orra* (Rábaköz), Simonyi: 18.
36. *A rátóti csikó-tojás* (Fejér vm.), MNGY VIII: 464.
37. *Markalf* (Noszlop, Veszprém vm.), MNGY VIII: 431.
38. *Terülj táská!* (Nyírad, Zala vm.), MNGY VIII: 434.
40. *Az állatok nyelvén értő juhász* (Somogy vm.), MNGY VI: 294.

Végezetül hálánkat rójjuk le s köszönetünket fejezzük ki azzal, hogy a közölt mesék gyűjtői és kiadói közül megemlítsük Kriza János, Arany László, Gyulai Pál, Orbán Balázs, Brassai Sámuel, Kálmány Lajos, Török Károly, Ipolyi Arnold, Márki Sándor, Simonyi Zsigmond, Sebestyén Gyula, Horger Antal, Szendrey Zsigmond és Berze Nagy János neveit. Az ő áldozatos munkájuk nélkül ez a kötet nem készülhetett volna el.

Tartalommutató

Bevezető	5
A rest macska (<i>Háromszék</i>)	11
A rossz fonóleányból lett királyné (<i>Háromszék</i>)	11
Mondjad hát: széna! (<i>Székelyföld</i>).....	18
Krisztus és a fősvény asszony (<i>Székelyföld</i>).....	24
Ilók és Mihók (<i>Torockó</i>)	25
Mátyás király aranyszőrű báránya (<i>Hétfalusi csángó község</i>)	30
A kis kakas kitúrta a sövényt (<i>Bihar</i>)	34
Hogy tudnak a cigányok számolni? (<i>Nagyszalonta</i>)	38
<i>Az időjárás (Nyírség)</i>	30
Mátyás király és az okos leány (<i>Nyírség</i>).....	41
Két bolondos (<i>Rétköz</i>).....	44
A cigány meg a fia (<i>Szolnok</i>).....	46
A cigány meg a szél (<i>Szolnok</i>).....	47
Az ördög és a kovács (<i>Szeged</i>).....	48
Kire marad a kis ködmön? (<i>Szentes</i>).....	50
Hogy lopta el a juhásztól két embőr a szamarát? (<i>Horgos</i>).....	53
A koma (<i>Magyarszentmárton</i>).....	54
Trikkum-trákum (<i>Magyarszentmárton</i>)	58
Minden anyának a legszebb a maga fia (<i>Szeged</i>).....	61
A loncsos medve (<i>Csongrád</i>)	-62
A kis gömböc (<i>Csongrád</i>)	66
A halál és a vénasszony (<i>Csongrád</i>)	69
A kiskanász hozza el az aranykoszorút (<i>Battonya</i>).....	72
Szent Péter Isten akar lenni (<i>Hódmezővásárhely</i>).....	75
Szent Péter és a méhek (<i>Hódmezővásárhely</i>)	77
Csali mese (<i>Hódmezővásárhely</i>)	79
Az aranyeke (<i>Hódmezővásárhely</i>).....	81
A próbára tett királyfi (<i>Heves</i>).....	84
A furfangos cigány (<i>Heves</i>).....	90
A légy meg a bolha (<i>Gyöngyös</i>)	94
Nem igaz (<i>Eger</i>)	95
A térisúr és Jancsi kocsis (<i>Garam-vidék</i>).....	97
A gombóc (<i>Esztergom</i>)	102
A pap meg a cigány (<i>Győr</i>).....	103
Hazug mese (<i>Rábaköz</i>)	105
A katona orra (<i>Rábaköz</i>)	106
A rátóti csikó-tojás (<i>Fejér</i>).....	107
Markalf (<i>Veszprém</i>)	110
Terülj táska! (<i>Zala</i>)	113
Az állatok nyelvén értő juhász (<i>Somogy</i>)	118
Jegyzetek.....	125